

Міністерство освіти і науки України
Факультету історії, політології і міжнародних відносин
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Бурачок Л.В.

**Джерела з історії міжнародних відносин нового і
новітнього часу на уроках у школі: плани
семінарських занять, програмові вимоги,
самостійна робота**

(Методичний посібник для студентів Факультету історії, політології і
міжнародних відносин, денна та заочна форма навчання)

СОІ – 4 курс

Івано-Франківськ
2019

Бурачок Л.В. :Джерела з історії міжнародних відносин нового і новітнього часу на урокахМетодичний посібник для студентів факультету історії, політології і міжнародних відносин: – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2019. – ст. 55

Підготувала кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії факультету історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Бурачок Л.В.

Рецензенти:

Щербін Л. В. – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Стефанюк Г.В. – кандидат історичних наук, доцент кафедри історіографії і джерелознавства Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника..

Надруковано за ухвалою Вченої ради факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 4 від 9. 12 .2019 р.)

Анотація до курсу

Роль джерел з історії міжнародних відносин помітно зростає в сучасних умовах, коли однією з характерних рис сьогодення світу, тенденцій його розвитку стала гуманізація суспільних відносин, зростання інтересу людей на всіх континентах до історії минулого і глобальних проблем сьогодення. У вирішенні насущних завдань люди спираються на уроки минулого, шукають моральну підтримку в історичному досвіді своїх предків. Саме тому простежується зростання ролі історичної науки, усіх її галузей, у тому числі й джерел з історії міжнародних відносин нового і новітнього часу на уроках у школі.

Джерела історії міжнародних відносин як важливий компонент історичної науки, є складовою знань з історії міжнародних відносин нового і новітнього часу на уроках історії у школі.

Передмова.Пропонований курс «Джерелознавство історії міжнародних відносин» вивчає історію світової цивілізації, етнічну карту світу. Здійснюється класифікація держав, етнічних спільнот. Звертається увага на теоретико-методологічні основи всесвітньої історії, її структуру і життєдіяльність. Характеризується теорія і типологія націй, етнічність, школи етнічності тощо. Вивчається роль традиції в етнічній культурі, досліджується історичні процеси, їх види, а також етнокультурні, політичні, соціальні, історичні процеси. Крім того, розглядаються теорії культурної взаємодії, об'єднавчі та роз'єднавчі процеси, етнічні конфлікти, їх причини. Подається типологія етнічних конфліктів.

Вимоги до знань і вмінь:

Після закінчення курсу студент повинен *знати*:

- етапи становлення етнології як самостійної галузі знань;
- основи методології етнологічного дослідження;
- етнологічні школи, їх теорії та ідеї;
- класифікацію етносів, критерії і види;
- сучасний стан розробки теорії етносу, нації, етнічності;
- основні характеристики та компоненти психології етносу;
- сутність процесів етнічного розмежування та згуртування;
- основні риси сучасних етнічних процесів в світі;
- сутність і типологію етнічних конфліктів;
- проблему співвідношення етнічного і культурного, етнічного і релігійного;
- значення звичаїв і ритуалів в житті того чи іншого представника етносу.

Після закінчення курсу студент повинен вміти:

- використовувати набуті знання в подальшому навчанні;
- аналізувати етнічну специфіку історичних процесів, подій, фактів;
- застосувати на практиці етнологічні методи;
- аналізувати різні фактори життєдіяльності етнічних спільнот;
- співставляти різні інтерпретації основних понять у викладі наукових шкіл;
- робити висновки на основі аналізу статичних і динамічних характеристик психології етносу.

ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МІСЦЕ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Мета: запропонований курс покликаний поглибити історичні знання студентів з історії джерел міжнародних відносин. і є складовою частиною системно фахової підготовки учителя. Його актуальність обумовлюється насамперед складністю і суперечливістю міжнародних відносин західних і східних країн. Мета спецкурсу полягає в тому, щоб дати студентам знання з теорії і методології джерелознавства, практичні навички роботи з історичними джерелами, інформацію про існуючі письмові джерела. Студенти повинні ознайомитись з найвідомішими документами і матеріалами з «Історії джерел міжнародних відносин.», вміти їх аналізувати та використовувати в навчальному і науковому процесі.

вміти:

- збирати, систематизувати, аналізувати й використовувати джерельно-монографічний матеріал при підготовці до занять з курсу;
- працювати з історичними джерелами, науковою літературою;
- застосовувати методи наукового дослідження при вивченні джерелознавства історії міжнародних відносин
- працювати з історичними джерелами і науковою літературою;
- формування загальних, спеціальних, професійних компетентностей, достатніх для ефективного розв'язування стандартних і нестандартних комплексних задач у професійній педагогічній діяльності в навчальних закладах середньої освіти, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов. повагу до загальнолюдських цінностей, а також виховувати активні громадянські позиції.

Політика курсу

Підхід до навчання студентоцентрований, стиль спілкування та взаємодії – демократичний. Вітається й заохочується активна увага під час роботи в аудиторії, творча співучасть у здобутті знань, готовність до обговорення питань, що розглядаються, як результат самостійного опрацювання рекомендованих першоджерел і літератури та самостійного пошуку інформації в мережі Інтернет. Запитання, що виникають, можливі як у ході заняття, так і в кінці, коли виділяється час для обговорення, а також на консультаціях, під час яких здійснюється й відпрацювання пропущених занять і невиконаних видів робіт.

Усіх форм навчальної співпраці стосуються вимоги Положення про запобігання плагіату та інших видів академічної нечесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та Кодексу честі ПНУ, яким визначаються норми поведінки студентів і працівників університету.

Для оперативної комунікації та обміну інформацією створюємо власну групу в месенджері Viber або в одній із соціальних мереж (за вибором студентів).

Усі основні матеріали з курсу є доступні в системі дистанційного навчання університету

Результатив навчання (компетентності)

виділяти наскрізні поняття курсів, формувати в учнів понятійну систему за рахунок включення відповідних груп-понять в уроки, а також планувати і проводити уроки за допомогою сучасних методів і технологій навчання;

ознайомлення студентів з традиційними і інноваційними методами і технологіями навчання, прийомами і пізнавальними завданнями інтерактивного навчання в школі;

□ за результатами навчання студенти повинні навчитися моделювати уроки історії вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізуючи навчально-виховний процес;

Одним з головних завдань курсу є формування в молодого покоління суспільної свідомості, культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення патріотичної орієнтації, прагнення до самореалізації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- теоретичні і практичні основи методики навчання історії, орієнтуватися на їх сучасні досягнення; тенденції розвитку сучасної освіти; сучасні підходи до цілей і структури шкільних курсів історії і суспільствознавчих предметів; критерії відбору і принципи структурування змісту навчальних курсів у ЗОШ; закономірності, принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах відповідно до положень нормативно-правової бази національної системи освіти і сучасної педагогічної науки (D1);
- види пізнавальних умінь і можливостей учнів з історії і суспільствознавчих предметів, способи вивчення пізнавального інтересу учнів, методичні принципи і прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів (D1);
- методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення учнів (D1);
- способи перевірки та оцінювання результатів навчання історії і суспільствознавчих предметів, методичну роботу учителя (D1);
- способи мотивації навчання і прагнення до успіху (D1);
- знати термінологію, зокрема «педагогічна майстерність», «інноваційні технології» (D2);
- основи теорії і методології освіти, необхідні для професійної діяльності, проектувати і здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівня розвитку особистості (D3);

вміти:

- мати сформоване критичне і творче мислення і вміти його формувати в учнів (D7);
- самостійно проводити уроки, визначаючи мету, форму, вид, план уроку, етапи уроку, їх тривалість,
- використовувати знання, уміння і навички із дисципліни для розв'язання конкретних задач у професійній діяльності учителя історії і суспільствознавчих предметів, зокрема, володіти методикою проведення різних форм організації навчального процесу, використовувати методи формування навичок самостійної роботи й розвиток творчих здібностей і логічного мислення учнів; володіти технологіями оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів з історії і суспільствознавчих предметів (використовуючи індивідуальний і диференційований підхід), вести педагогічне спостереження; формувати загальні і предметні компетентності в учнів; способи мотивації навчання і прагнення до успіху (D9);
- самостійно оцінювати освітні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем; вміти планувати навчальну діяльність, застосовувати найбільш раціональні способи навчальної праці, проводити рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; формувати ініціативу (D13);
- розуміти значення культури як форми людського існування, поважати різноманіття та мультикультурність світу і керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва; а також проводити діяльність, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини в навчальних цілях (D15);

□ застосувати професійний і творчий потенціал як в інтересах українського суспільства (в освітній і соціальній сферах суспільного життя), так і для самореалізації особистості; розуміти проблематику ролі й місця людини в історичному процесі (D18);

4. Результати навчання (компетентності)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, приймати нестандартні рішення у практиці викладання історії в навчальних закладах середньої освіти та у процесі навчання за спеціальністю, що передбачає застосування теорій та методів методики викладання і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі (C1).

Комунікативна (C2) – правильно коментувати, анотувати або редагувати плани-конспекти, документи ін.; спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, вміння правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме неофіційним, офіційним.

Лінгвістична (C3) – здатність отримувати професійну інформацію іноземною мовою.

Інформаційно-цифрова компетентність (C4) – здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та інтегрувати їх в навчальне середовище.

Компетентності в природничих науках і технологіях (C5) – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Соціальна і громадянська компетентність (C6) – здатність до міжособистісної взаємодії на основі етичних міркувань (мотивів), вміння працювати в колективі й ефективно співпрацювати з учасниками навчального процесу; уміння попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів; діяти громадсько і соціально відповідально і свідомо та з почуттям поваги до оточуючих, усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Навчання вчитись (C7) – здатність вчитися і спільно, і автономно, здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), самостійне набуття нових компетентностей, а також здатність виявляти і творчо підходити до вирішення проблем, ухвалювати обґрунтовані рішення, генерувати нові ідеї, брати відповідальність і виявляти ініціативу, зокрема через використання елементів інноваційних технологій, вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки, зокрема, під час групової роботи, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати прогрес і результати навчання, навчатися впродовж життя.

Загальнокультурна компетентність (C8) – здатність аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства; усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми; цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність в Україні на основі підготовки планів-конспектів, присвячених проблематиці культури.

Екологічна компетентність і здоровий спосіб життя (C9) – здатність усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, прагнення до його збереження; здатність до здійснення професійної діяльності згідно з вимогами охорони праці й техніки безпеки; здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя.

Фахові (предметні) компетентності:

C10. Наявність системи знань із навчальної дисципліни, необхідних для роботи в навчальних закладах середньої освіти, зокрема, сучасні підходи до цілей і структури шкільних курсів історії і суспільствознавчих предметів; критерії відбору і принципи структурування змісту навчальних курсів у ЗОШ; закономірності, принципи, методи, форми і засоби навчання та виховання учнівської молоді; особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах відповідно до положень нормативно-

правової бази національної системи освіти і сучасної педагогічної науки; здатність формувати в учнів ключові і предметні компетентності ін.

C11. Здатність усвідомлювати та інтерпретувати вивчене, формувати й науково аргументувати власну позицію, брати активну участь у дискусіях.

C12. Здатність до міждисциплінарної взаємодії й уміння працювати з матеріалом суміжних освітньо-наукових сфер (філософія, політологія, філологія, культурологія, соціологія тощо) під час вирішення навчальних і наукових завдань, мати синтетичне мислення.

C13. Здатність застосовувати знання, уміння і навички із дисципліни в практичній діяльності, організації навчально-виховного процесу, розробці навчально-методичного забезпечення уроків, при веденні дискусії.

C14. Здатність володіти навичками практичного використання знань з основ дидактики та педагогічної діяльності, застосовувати сучасні методи і освітні технології під час підготовки планів-конспектів і проведення симуляцій уроків.

C15. Здатність володіти сучасним методичним інструментарієм.

C16. Здатність вміло користуватися вербальними і невербальними засобами передачі інформації.

C18. Здатність порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб, соціальних груп.

C19. Здатність керувати і спрямовувати навчально-виховний процес, спираючись на здобуті знання, психологічні особливості різних вікових і соціальних груп учнів.

C21. Здатність до усвідомлення суспільного статусу і призначення професійної діяльності вчителя історії і суспільствознавчих предметів, важливості збагачення професійних якостей відповідно до нових суспільно-політичних реалій; усвідомлення необхідності подальшого навчання, вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду.

C22. Здатність ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства, виховувати правову свідомість та культуру в учасників освітнього процесу; орієнтація на успіх, позитивні очікування, відкритість, гнучкість, правдивість, емоційність.

C23. Здатність до розуміння теоретичних і практичних засад економічної науки та підприємницької діяльності, основних особливостей сучасної світової та національної економіки, формувати економічну грамотність і підприємливість.

C24. Здатність формувати високу історичну й громадянську свідомість, національну гідність та історичну національну пам'ять, провадити громадянсько-патріотичне виховання серед молоді як на уроках, так і в позаурочних заходах.

Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1				Модуль 2	Екзамен	Сума
Навчальна (аудиторна) та самостійна робота				ІНДЗ (реферат)		
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2				
T1- T9	Сума	T1-T20	Сума			
Робота на парах – 50 Тест – 50	100	Робота на парах – 30 Тест – 10	40	10	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Предмет, структура і завдання джерелознавства.

1. Визначення предмету джерелознавства.
2. Завдання історичного джерелознавства.
3. Структура джерелознавства.

Тема 2. Класифікація історичних джерел.

1. Наукова класифікація джерел як теоретико-методологічна процедура.
2. Поняття класифікаційної схеми
4. Зв'язок джерелознавства з іншими галузями знання.

Тема 3. Класифікація історичних джерел.

3. Типологічна класифікація історичних джерел.
4. Видова класифікація історичних джерел.

Тема 4. Загальна класифікація джерел з історії міжнародних відносин нового і новітнього часу.

1. Поняття історичні джерела. Типи джерел.
2. Класифікація письмових джерел.

Тема 5. Законодавчі акти як джерело з іст. М.В.

1. Види законодавчих актів та їх значення як історичного джерела.
2. Основні публікації законодавчих актів.
3. Джерелознавчий аналіз законодавчих актів.

Тема 6. Особливості наукового використання дипломатичних документів.

1. Загальний зміст і завдання джерелознавчого аналізу документів.
2. Джерелознавчий аналіз і прийоми роботи з дипломатичними документами.

Тема 7. Парламентські документи як дж. з іст. МВ

1. Організація і функціонування парламентів. Види парламентських документів
2. Основні публікації парламентських документів та особливості їх джерелознавчого аналізу.

Тема 8. Мемуарні джерела.

1. Мемуарні джерела, їх жанри та різновиди. Особливості та значення їх як історичного джерела.
2. Найважливіші публікації мемуарних джерел. Особливості їх джерелознавчого аналізу.

Тема 9. Преса як джерело з іст. МВ.

1. Походження, осн. види преси та її знач., як історичного джерела
2. Жанри публікацій у періодиці
3. Методика вик. преси в історичному дослідженні.
4. Бібліографічний показувані та інша інформація про пресу.

Тема 10. Преса як джерело з іст. МВ

- 1.Методика вик. преси в історичному дослідженні.
- 2.Бібліографічний показувані та інша інформація про пресу.

Тема 11. Епістолярна спадщина як історична історична спадщина

- 1.Епістолярні джерела, їх особливості та значення.
- 2.Методика використання епістолярних джерел в історичній документації

Тема 12. Дипломатичні документи

- 1.Поняття дипломатії. Організація дипломатичної служби у новітній час.
- 2.Дипломатична документація: походження, значення і склад.
- 3.Зберігання і публікації дипломатичних документів.

Тема 13. Дипломатичні документи

- 1.Зберігання і публікації дипломатичних документів.

Тема 14. Аналітична критика історичних джерел.

- 1.Поняття джерелознавчої критики, її структура і завдання.
2. Основні завдання аналітичної критики.

Тема 15. Аналітична критика історичних джерел.

- 1.Поняття джерелознавчої критики, її структура і завдання.
2. Основні завдання аналітичної критики.

Плани семінарських занять

Тема 1. Дипломатія Наполеона і європейські держави

1. Зовнішня політика Наполеона і позиція дипломатичних кіл європейських країн.
2. Талейран і дія „принципу легітимізму”.
3. Переговори імператорів: дипломатичні методи Наполеона і Олександра І.
4. Україна в дипломатичній стратегії Наполеона.
5. Дипломатичний контекст Віденського конгресу.

Джерела

1. Коленкур А. де. Мемуари: Поход Наполеона в Росію. - М., 2002.
2. Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки (1640-1870) / Сост. Е.Е. Юровская. - М., 1990.
3. Талейран. Мемуари. - М., 1959.
4. Хрестоматия по новой истории / Под ред. А.А. Губера и А.В. Ефимова: В 2 томах.-М., 1963-1965.

Література

1. Борисов Ю.В. Шарль Морис Талейран. - М., 2003.
2. Вандаль А. Наполеон и Александр I. Франко-русский союз во времена Первой империи: В 2 томах. - Ростов-на-Дону, 1995.
3. Дебидур А. Дипломатическая история Европы. - Ростов-на-Дону, 1995.
4. Дегоев В.В. Внешняя политика России и международные системы: 1700- 1918/ Учеб, пособие. - М., 2004.
5. Додолев М.А. Венский конгресс в истории XIX-XX в. - М., 2000.
6. Дюпюи Р.З., Дюпюи Г. Всемирная история войн. - М., 1997. - Кн. 2.
7. Захарчук О. Східна дипломатія Наполеона Бонапарта і Україна // Україна дипломатична. - Вип. VI. - К., 2005. - С. 352-381.
8. Людвиг Эмиль. Наполеон. Биография. - М., 1998.
9. Манфред А.З. Наполеон Бонапарт. - М., 1980.
10. Ю.Манько А. Выдающиеся дипломаты России XVI-XIX веков. М., 2005.
11. 11.Монархи, министры, дипломаты XIX-начала XX века / Под ред. К.Б. Виноградова. - СПб.. 2002.

Тема 2. Віденська система. «Священний союз»у європейській політиці

1. Нова політична карта Європи та колоніальних володінь. «Сто днів» Наполеона.
2. Утворення «Священного союзу». Ахенський дипломатичний конгрес.
3. Революції в Іспанії, Португалії та Італії і реакція на них європейських урядів.
4. Конгрес у Вероні і французька інтервенція в Іспанії.
5. Війна за незалежність іспанських колоній в Америці та позиції європейських держав. Криза Священного союзу.

Література

1. Дебидур А. Дипломатическая история Европы XIX века. Ростов-на- Дону, 1995. Т. 1-2.
2. Елманова Н.С., Протопопов А.С, Козьменко В.М. История международных отношений и внешней политики России. 1648-2000. М., 2001.
3. История дипломатии / Под ред. В.П. Потемкина. М., 1941-1945. Т. 1-2.
4. История дипломатии /Под ред. В.М. Хвостова. М., 1959-1975.Т. 1-5.
5. Системная история международных отношений / Под ред. А.Д. Богатурова. М.,

Тема 3. Об'єднання Німеччини і модернізація розстановки сил в Європі.

1. Курс пруського канцлера О. фон Бісмарка на об'єднання Німеччини під егідою Пруссії. Шлезвіг-гольштейнська проблема.
2. Австро-пруська війна
3. Франко-пруська війна. Франкфуртський мир.
4. Зміна балансу сил на континенті. Союз трьох імператорів (Австро- Венгрії, Німеччині і Росії) - гарант нового статус-кво.

Література

1. История дипломатии / Под ред. В.П. Потемкина. М., 1941-1945. Т. 1-2.
2. История дипломатии /Под ред. В.М. Хвостова. М., 1959-1975.Т. 1-5.
3. Системная история международных отношений / Под ред. А.Д. Богатунова. М.,2002.

Тема 4. Зовнішня політика США в другій половині XIX ст.

1. Політика в період Громадянської війни і Реконструкції.
 2. Справа «Алабами».
 3. Поява міжнародного арбітражу.
 4. Доктрина Річарда Олні (1895).
 5. Розвиток Т. Рузвельтом доктрини Монро.
 6. Перші Панамериканські Конгреси.
 7. Венесуельські кризи.
1. Дебидур А. Дипломатическая история Европы XIX века. Ростов-на- Дону, 1995. Т. 1-2.
 2. Елманова Н.С., Протопопов А.С, Козьменко В.М. История международных отношений и внешней политики России. 1648-2000. М., 2001.
 3. История дипломатии / Под ред. В.П. Потемкина. М., 1941-1945. Т. 1-2.
 4. История дипломатии /Под ред. В.М. Хвостова. М., 1959-1975.Т. 1-5.
 5. Системная история международных отношений / Под ред. А.Д. Богатунова. М.2002.

Тема 5. Дипломатія провідних держав і міжнародні відносини напередодні й під час Першої світової війни.

1. Співвідношення сил в Європі наприкінці першого десятиріччя XX ст., плани провідних держав напередодні Першої світової війни.
2. Причини, характер і цілі Великої війни.
3. Боротьба країн Антанти і німецького блоку за союзників після початку війни.
4. Еволюція позиції США і Росії щодо війни.
5. Перемога Антанти, підписання умов перемир'я

Література:

1. Виноградов К.Б. Дэвид Ллойд Джордж. - М., 1970.
2. Гобсбаум Ерік. Вік екстремізму. Коротка історія XX віку. 1914-1991. - К., 2001.
3. Говард М. Війна в європейській історії: Пер. з англ. А.В. Яковини. - К., 2000.
4. Готлиб В.В. Тайная дипломатия во время Первой мировой войны. - М., 1960.
5. Гренвилл Дж. История XX века. Люди. События. Факты : Пер. с англ. О. Суворов. - М., 1999.

6. Документы международных отношений и внешней политики СССР (1917-1945) / Сост. И.А. Ахтамзян. - М.: МГИМО МИД РФ, 1996.
7. История дипломатии : В 5-й тт. - Т. 3, 4. - М., 1965, 1975.
8. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини ХХ століття : Навчальний посібник. - К., 1999.
9. Мир между войнами. Избранные документы по истории международных отношений 10-40-х гг. - М., 1996.
10. Мировое политическое развитие: век ХХ. - М., 1995.
11. Первая мировая война 1914-1918. - М., 1968.
12. Первая мировая война: дискуссионные проблемы истории. - М., 1994.
13. Прицкер Д.П. Жорж Клемансо. - М., 1983.
14. Фісанов В.П. Програне суперництво (США та Австро-Угорщина в Центральній Європі в роки Першої світової війни). - Чернівці, 1999.
15. Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917- 1945 рр.-К., 1997.

Тема 6. Початок Другої світової війни і зовнішня політика великих держав

1. Політичний зміст “дивної війни” на Заході, політика США, Франції та Великої Британії.
 2. Радянсько-фінська війна і політика СРСР щодо країн Прибалтики.
 3. Напад Німеччини на СРСР, прискорення процесу створення антигітлерівської коаліції.
 4. Вступ США у війну.
-
1. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини ХХ століття : Навчальний посібник, - К.: Школяр, 1999.
 2. Мир между войнами. Избранные документы по истории международных отношений 10-40-х гг. - М., 1996.
 3. Трубайчук А.Ф. Друга світова. - К., 2004.
 4. Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917- 1945 рр. - К.: Либідь, 1997.
 5. Ширер У. Взлет и падение Третьего рейха : В 2-х тт. - М., 1991.

Тема 7. Розпад колоніальної системи. Рух неприєднання у світовій політиці

1. Криза колоніалізму і різні шляхи деколонізації після Другої світової війни.
 2. Роль ООН в деколонізації.
 3. Рух неприєднання як новий фактор міжнародних відносин.
 4. Боротьба наддержав за сфери впливу в „третьому світі”.
-
1. Борьба СССР в ООН за мир, безопасность и сотрудничество. 1945- 1985 / Гл. ред. А.А. Громько. - М., 1986.
 2. Гаджиев К.С. Введение в геополитику. - М., 1998.
 3. Движение неприсоединения в документах и материалах. - М., 1975.
 4. Дипломатия развивающихся государств. - М., 1976.
 5. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. - К., 1995.
 6. Лундестаг Г. Восток, Запад, Север, Юг. 1945-1996. - М., 2002.
 7. Международные отношения после второй мировой войны / Глав. ред. Н.Н. Иноземцев : В 3-х т. - М., 1962-1965.
 8. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки) / В.А. Манжола, М.М. Білоусов, Л.Ф. Гайдуков та ін. - К., 1999.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ

1. Дипломатія Наполеона і європейські держави
2. Зовнішня політика Наполеона і позиція дипломатичних кіл європейських країн.
3. Талейран і дія „принципу легітимізму”.
4. Переговори імператорів: дипломатичні методи Наполеона і Олександра І.
5. Україна в дипломатичній стратегії Наполеона.
6. Дипломатичний контекст Віденського конгресу.
7. Віденська система. «Священний союз»у європейській політиці
8. Нова політична карта Європи та колоніальних володінь. «Сто днів» Наполеона.
9. Утворення «Священного союзу». Ахенський дипломатичний конгрес.
10. Революції в Іспанії, Португалії та Італії і реакція на них європейських урядів.
11. Конгрес у Вероні і французька інтервенція в Іспанії.
12. Війна за незалежність іспанських колоній в Америці та позиції європейських держав.
Криза Священного союзу.
13. Об'єднання Німеччини і модернізація розстановки сил в Європі.
14. Курс пруського канцлера О. фон Бісмарка на об'єднання Німеччини під егідою Пруссії.
15. Шлезвіг-гольштейнська проблема.
16. Австро-пруська війна
17. Франко-пруська війна. Франкфуртський мир.
18. Зміна балансу сил на континенті. Союз трьох імператорів (Австро- Венгрії, Німеччині і Росії) - гарант нового статус-кво.
19. Зовнішня політика США в другій половині XIX ст.
20. Політика в період Громадянської війни і Реконструкції.
21. Справа «Алабами».
22. Поява міжнародного арбітражу.
23. Доктрина Річарда Олні (1895).
24. Розвиток Т. Рузвельтом доктрини Монро.
25. Перші Панамериканські Конгреси.
26. Венесуельські кризи.
27. Дипломатія провідних держав і міжнародні відносини напередодні й під час Першої світової війни.
28. Співвідношення сил в Європі наприкінці першого десятиріччя XX ст., плани провідних держав напередодні Першої світової війни.
29. Причини, характер і цілі Великої війни.
30. Боротьба країн Антанти і німецького блоку за союзників після початку війни.
31. Еволюція позиції США і Росії щодо війни.
32. Перемога Антанти, підписання умов перемир'я
33. Початок Другої світової війни і зовнішня політика великих держав
34. Політичний зміст “дивної війни” на Заході, політика США, Франції та Великої Британії.
35. Радянсько-фінська війна і політика СРСР щодо країн Прибалтики.

37. Напад Німеччини на СРСР, прискорення процесу створення антигітлерівської коаліції.
38. Вступ США у війну.
39. Розпад колоніальної системи. Рух неприєднання у світовій політиці
40. Криза колоніалізму і різні шляхи деколонізації після Другої світової війни.
41. Роль ООН в деколонізації.
42. Рух неприєднання як новий фактор міжнародних відносин.
43. Боротьба наддержав за сфери впливу в „третьому світі”.
44. Предмет, структура і завдання джерелознавства.
45. Визначення предмету джерелознавства.
46. Завдання історичного джерелознавства.
47. Структура джерелознавства.
48. Класифікація історичних джерел.
49. Наукова класифікація джерел як теоретико-методологічна процедура.
50. Поняття класифікаційної схеми
51. Зв'язок джерелознавства з іншими галузями знання.
52. Класифікація історичних джерел.
53. Типологічна класифікація історичних джерел.
54. Видова класифікація історичних джерел.
55. Загальна класифікація джерел з історії міжнародних відносин нового і новітнього часу.
56. Поняття історичні джерела. Типи джерел.
57. Класифікація письмових джерел.
58. Законодавчі акти як джерело з іст. М.В.
59. Види законодавчих актів та їх значення як історичного джерела.
60. Основні публікації законодавчих актів.
61. Джерелознавчий аналіз законодавчих актів.
62. Особливості наукового використання дипломатичних документів.
63. Загальний зміст і завдання джерелознавчого аналізу документів.
64. Джерелознавчий аналіз і прийоми роботи з дипломатичними документами.
65. Парламентські документи як дж. з іст. МВ
66. Організація і функціонування парламентів. Види парламентських документів
67. Основні публікації парламентських документів та особливості їх джерелознавчого аналізу.
68. Мемуарні джерела.
69. Мемуарні джерела, їх жанри та різновиди. Особливості та значення їх як історичного джерела.
70. Найважливіші публікації мемуарних джерел. Особливості їх джерелознавчого аналізу.
71. Преса як джерело з іст. МВ.
72. Походження, осн. види преси та її знач., як історичного джерела
73. Жанри публікацій у періодиці
74. Методика вик. преси в історичному дослідженні.
75. Бібліографічний показувані та інша інформація про пресу.
76. Преса як джерело з іст. МВ

- 77.Методика вик. преси в історичному дослідженні.
- 78.Бібліографічний показувані та інша інформація про пресу.
- 79.Епістолярна спадщина як історична історична спадщина
- 80.Епістолярні джерела, їх особливості та значення.
- 81.Методика використання епістолярних джерел в історичній документації
- 82.Дипломатичні документи
- 83.Поняття дипломатії. Організація дипломатичної служби у новітній час.
- 84.Дипломатична документація: походження, значення і склад.
- 85.Зберігання і публікації дипломатичних документів.
- 86.Дипломатичні документи
- 87.Зберігання і публікації дипломатичних документів.
- 88.Аналітична критика історичних джерел.
- 89.Поняття джерелознавчої критики, її структура і завдання.
- 90.Основні завдання аналітичної критики.
- 91.Аналітична критика історичних джерел.
- 92.Поняття джерелознавчої критики, її структура і завдання.
93. Основні завдання аналітичної критики.

Самостійна робота

Самостійна робота студентів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових занять. Зміст самостійної роботи студента визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та рекомендаціями викладача. Самостійна робота студента з опанування навчального матеріалу може виконуватись у бібліотеці, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах. Як правило, вона проводиться згідно із заздалегідь складеним графіком, що гарантує можливість доступу студента до потрібних дидактичних засобів, та доводиться до відома на початку поточного семестру.

Даний науково-методичний посібник передбачає короткий і змістовний аналіз схеми підготовки студентів згідно навчальної програми з курсу Джерелознавство історії міжнародних відносин. Лекційні та семінарські заняття допоможуть студентам глибше засвоїти вузлові питання історичного розвитку народів цього періоду, ознайомитися з джерелами та історіографією. На семінарських заняттях студенти оволодівають основами наукового дослідження, навчаються самостійно оцінювати історичні події, висловлювати і аргументувати власні думки.

Метою курсу «Джерелознавство історії міжнародних відносин» є освоєння студентами основних понять та категорій курсу; забезпечити поглиблене вивчення студентами новітньої історії країн Європи, Америки, Азії і Африки; формування спеціалістів глибокої наукової кваліфікації високої культури і відповідальності. На основі сучасних теоретико-методологічних і концептуальних засад розкрити специфіку, взаємозв'язок і взаємозалежність соціально-економічних, політичного і культурного становлення народів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: історичні процеси, тенденції розвитку явища, події і факти новітньої історії країн Європи, Америки, Азії, Африки; міжнародні відносини, проблеми соціально-економічного і політичного розвитку на сучасному етапі; особливості політики держав у національному питанні; матеріальну і духовну культуру народів; проблеми науково-технічної революції і її вплив на розвиток суспільства, його соціальну структуру;

вміти: працювати з історичними джерелами, науковою літературою; аналізувати причинно-наслідкові зв'язки історичних подій і явищ, застосовувати цивілізаційний підхід до вивчення історії, багатоваріантні підходи до аналізу проблеми сучасності аргументовано спростувати не підтвердженні життям теорії і концепції суспільного розвитку.

II. Пояснювальна записка

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу, яка сприяє активізації засвоєння студентом знань та їх реалізації, а також формує вміння навчатися. Метою самостійної роботи є сприяння глибокому засвоєнню студентами знань із «Джерелознавство історії міжнародних відносин», ознайомлення їх з основними рушійними силами процесу розвитку людства, різновидами політичної організації суспільства, починаючи з ХХст. і аж до початку ХХІ ст. Знання фактологічного аспекту історичного процесу допоможе студентам осмислити мотиви поведінки людей у вирішальні моменти історії, закономірності історичних зрушень.

У процесі вивчення всесвітньої історії значна увага приділятиметься роботі з історичними джерелами. Крім цього, методичні матеріали передбачають опанування в повному обсязі навчальної програми і формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати і контролювати власну діяльність. Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення і систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань і наукових робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Джерелознавство історії міжнародних відносин» становить:

для денної форми навчання – 65% : 35%

для заочної форми навчання – 13,5% : 86,5%

Зміст самостійної роботи студента з дисципліни «Всесвітня історія ХХ – ХХІ ст.» визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача. У пропонованих методичних рекомендаціях розглядаються форми самостійної роботи студентів, порядок організації і контролю самостійної роботи. Подаються основні питання з курсу дисципліни, питання для самоконтролю, теми рефератів, а також тестові завдання.

У процесі самостійної роботи, що планується з навчальної дисципліни «Джерелознавство історії міжнародних відносин», студент може:

- освоїти теоретичний матеріал з дисципліни, що вивчається (освоєння лекційного курсу, а також освоєння окремих тем, окремих питань тем, окремих положень і т. д.);
- закріпити знання теоретичного матеріалу, використовуючи необхідний інструментарій практичним шляхом (виконання тестів для самоперевірки, відповідь на питання для самоконтролю);
- застосувати отримані знання і практичні навички для аналізу ситуації і вироблення правильного рішення;
- застосувати отримані знання і уміння для формування власної позиції, теорії (написання дипломної роботи, науково-дослідної роботи студента).

Види самостійної роботи, які практикуються при вивченні дисципліни «Джерелознавство історії міжнародних відносин»:

- Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу за літературою, яку пропонує викладач;
- підготовка до практичних занять і виконання позааудиторних завдань;
- підготовка до колоквіуму;
- використання комп'ютерної техніки для пошуку нової інформації щодо проблем етнічної психології;
- написання реферату;
- укладання бібліографії на задану тематику;
- робота з картою України та івано-Франківської області зокрема;
- збір польових матеріалів за основним місцем проживання.

Реферат.

Написання реферату, який є різновидом самостійної роботи студента, передбачає розвиток навичок самостійного пошуку необхідної інформації, опрацювання та осмислення теоретичного і практичного матеріалу. Реферат повинен містити усі необхідні структурні складові: вступ із коротким викладом джерел та історіографії проблеми, стану її наукової розробки, об'єкту і предмету дослідження, мети і завдань, які ставить перед собою автор; основну частину (виклад та аналіз теоретичного матеріалу із теми дослідження); висновки; список використаних джерел та літератури (не менше 10 позицій).

Технічні вимоги до реферату: шрифт TimesNewRoman 14, інтервал 1,5, обсяг – 15 сторінок. Бібліографія подається наприкінці реферату в алфавітному порядку під заголовком: «Джерела та література». Посилання у тексті зазначаються в квадратних дужках, перша цифра – порядок джерела посилання в списку «Джерел та літератури», друга цифра – номер сторінки (зразок: [12, с. 35]). Не зараховуються реферати, які є плагіатом, або передруком з мережі Інтернет.

Ефективне засвоєння матеріалу в процесі навчання і самостійної роботи студентів дає більш позитивні результати за умов тісної співпраці з викладачем, яка може здійснюватись у різних формах, різними методами, зокрема:

Консультація – форма навчального заняття, в процесі якого студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або груповою, залежно від того, чи викладач консультиє студентів з питань, пов'язаних із виконанням самостійної роботи, індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань певної дисципліни. Обсяг часу, відведений викладачеві для проведення консультації, визначається навчальним планом і регламентується графіком їх проведення, який складається на семестр.

Колоквіум – метод перевірки знань студентів, який відбувається у формі співбесіди викладача зі студентами. Тема чи розділ навчальної дисципліни, з яких проводиться колоквіум, визначаються робочим навчальним планом і подаються студентам заздалегідь.

Контроль самостійної роботи і оцінка її результатів організовується як єдність двох форм:

- самоконтроль і самооцінка студента;
- контроль і оцінка з боку викладачів.

Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, виставляються викладачем у журнал обліку поточної успішності студентів. Поточні консультації студентів з питань виконання самостійної роботи, а також підведення підсумків з деяких видів виконаних робіт, здійснюються під час щотижневих планових занять з індивідуально-консультативної роботи.

Отже, методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи з дисципліни «Всесвітня історія ХХ - ХХІст.» спрямовані на те, щоб дати студентам знання теоретичних основ історичного процесу розвитку людства в ХХ – на початку ХХІ ст., а також навчити застосовувати здобуті знання та навички на практиці.

Форми контролю та звітності за видами самостійної роботи

1. Колоквіум.
2. Підготовка та захист мультимедійної презентації по темі.

3. Укладання бібліографії на задану тематику.
4. Написання реферату.
5. Написання есе.
6. Складання тестових завдань на задану тематику.
7. Складання кросвордів на історичні теми.
8. Складання термінологічного словника.
9. Складання хронології подій по темі.
10. Підготовка виступів на наукових конференціях.
11. Консультації до олімпіад.

Самостійна робота

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів.

Навчальна програма, яка завершується заліком або екзаменом:

№ п/п	Критерії	Кількість балів для дисципліни, яка завершується заліком	Кількість балів для дисципліни, яка завершується екзаменом
1.	Глибоко розкрита відповідь, з відображенням авторської позиції.	15-12 балів	10-9 балів
2.	Правильна стисла відповідь.	11-9 балів	8-7 балів
3.	Поверхова відповідь.	8-6 балів	6-5 балів
4.	Поверхова відповідь з наявністю окремих помилок.	5-3 бали	4-3 бали
5.	Розкриття лише окремого аспекту питання.	2-1 бал	2-1 бал
6.	Неправильна відповідь, або її відсутність.	0 балів	0 балів

1. Поняття історичного джерела. Типи джерел.
2. Класифікація джерел з історії міжнародних відносин.
3. Поняття дипломатії. Орієнтація дипломатичної служби у новий і новітній час. 3
4. Дипломатична документація: походження, склад, значення.
5. Зберігання і публікації дипломатичних документів.
6. Зміст і завдання джерелознавчого аналізу документів.
7. Джерелознавчий аналіз і прийоми роботи з дипломатичними документами.
8. Види законодавчих актів та їх значення як історичного джерела.
9. Основні публікації законодавчих актів. Джерелознавчий аналіз законодавчих актів.
10. Організація і функціонування парламентів. Види парламентських документів.
11. Основні публікації парламентських документів та особливості їх джерелознавчого аналізу.
12. Походження та основні види преси. Преса як джерело історії міжнародних відносин.

- 13.Методика використання преси в історичному дослідженні. 4
- 14.Мемуарні джерела, їх жанри та різновиди. Значення мемуарів як джерела з історії міжнародних відносин.
- 15.Найважливіші публікації мемуарних джерел. Особливості їх джерелознавчого аналізу.
- 16.Епістолярні джерела, їх особливості і значення.
- 17.Методика використання епістолярних джерел в історичному дослідженні.
- 18.Київська Русь на міжнародній арені.
- 19.Дипломатичний спадок середньовічної Італії. Італійські міста-держави.
- 20.Підйом національно-визвольного руху на Балканах.
- 21.Зовнішня політика США в другій половині ХІХ ст.
- 22.Входження Української козацької держави до дипломатичного простору.
- 23.Дипломатія Наполеона і європейські держави.
- 24.Міжнародні відносини у ранній період Нового часу.
- 25.Віденська система. «Священний союз» у європейській політиці.
- 26.Поняття історичного джерела. Типи джерел.
- 27.Класифікація джерел з історії міжнародних відносин.
- 28.Поняття дипломатії. Орієнтація дипломатичної служби у новий і новітній час.
- 29.Дипломатична документація: походження, склад, значення.
- 30.Зберігання і публікації дипломатичних документів.
- 31.Зміст і завдання джерелознавства, його аналізу документів. Джерелознавчий аналіз і прийоми роботи з дипломатичними документами.
- 32.Джерелознавчий аналіз і прийоми роботи з дипломатичними документами.
- 33.Види законодавчих актів та їх значення як історичного джерела.
- 34.Основні публікації законодавчих актів. Джерелознавчий аналіз законодавчих актів.
- 35.Організація і функціонування парламентів. Види парламентських документів.
- 36.Основні публікації парламентських документів та особливості їх джерелознавчого аналізу.
- 37.Проходження та основні види преси. Преса як джерело історії міжнародних відносин.
- 38.Методика використання преси в історичному дослідженні. Бібліографічні показувані та інша інформація про пресу; її пошук використання
- 39.Мемуарні джерела, їх жанри та різновиди. Значення мемуарів як джерела з історії міжнародних відносин.
- 40.Найважливіші публікації мемуарних джерел. Особливості їх джерелознавчого аналізу.
- 41.Епістолярні джерела, х особливості і значення.
- 42.Методика використання епістолярних джерел в історичному дослідженні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Афоній Е.А., Бандурка О.М., Мартинов А.Ю. Велика розтока. (глобальні проблеми сучасності: соціально-історичний аналіз). - К., 2002.
2. Белецкий В.Н. Потсдам 1945. История и современность. - М., 1987.
3. Білорус О. Глобалізація і національна стратегія України. - К., 2001.
4. Бруз В.С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. - К., 1995.
5. Брутенц К.Н. Тридцать лет на Старой площади. - М., 1998
6. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем. - К., 2005.
7. Вольф М. Игра на чужом поле. - М., 1998.
8. Вторая мировая война. Актуальные проблемы. - М., 1995.
9. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918-1945 рр.: Підручник для студентів вузів. - К., 2003.
10. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політико-правові системи світу : Навчальний посібник. - К., 2006.
11. Глобализация: человеческое измерение. - М., 2002.
12. 12. Глобалистика: Международный междисциплинарный
13. энциклопедический словарь / Гл. ред. И.И. Мазур, А.Н. Чумаков. - М.-СПб., 2006.
14. Движение сопротивления в странах Центральной и Юго-Восточной __ Европы. 1939-1945. - М., 1995.
15. Демони миру та боси війни. Соціальні конфлікти посткомуністичної доби.-К., 1997.
16. Дюрозель Ж.-Б, Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. - К., 1995.
17. Жигалина О.И. Великобритания на Среднем Востоке. - М.: Наука, 1990.
18. Зленко А.М. Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін. - Харків, 2003.'
19. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована
20. історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003) / Відп. ред. С.В. Віднянський. - К., 2004.
21. История США : В 4-х тт. - Т. 3. - М., 1985.
22. История фашизма в Западной Европе. - М., 1978.
23. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки. 1918-1945:Навчальний посібник. - Вінниця, 2004.
24. Історія Центрально-Східної Європи.-Львів, 2001.
25. Китай в мировой политике. - М., 2001.
26. Кульчицький С.В. Україна і Росія: переваги і небезпеки „особливих відносин”. Роздуми історика. — К., 2004.
27. Литвин В. Європа чи Євразія? - К., 2004.
28. Лопухов Б.Р. История фашистского режима в Италии. - М., 1977.
29. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки) / В.А. Манжола, М.М. Білоусов, Л.Ф. Гайдуков та ін. - К., 1999.
30. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 роки) / Л.Ф. Гайдуков, В.Г.

- Кремень, Л.В. Губерський та ін. - К., 2001.
31. Орлова Т.В. Історія сучасного світу : Навч. посіб. - К., 2006.
 32. От Хельсинки до Будапешта. Історія СБСЕ/ОБСЕ в документах. 1973-1994: В 3-х т. - М., 1996-1997.
 33. Перепелиця Г.М. Асиметричні стратегії в гарантуванні міжнародної безпеки // Політика і час. - 2005. - №7. - С. 64-73.
 34. Світова та європейська інтеграція: Навчальний посібник / За заг. ред. Я.Й. Малика. - Львів, 2005.
 35. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. - К., 2004.
 36. Циватий В.Г. Дипломатія і підготовка дипломата ХХІ століття: традиції, інновації, моделі // Науковий вісник Дипломатичної академії України. - К., 2004. - Вип. 10.-Ч.І.- С. 11-31.
 37. Циватий В.Г. Копти - християнські осередки в мусульманському світі: історія, політика, дипломатія, право (проблеми політичної регіоналістики) // Науковий вісник Дипломатичної академії України. - К., 2003. - Вип. 8. - С. 396-423.

Термінологічний словник

АБСТРАКЦІОНІЗМ - модерністська течія в образотворчому мистецтві ХХ ст., що принципово відкидала зображення реальних предметів і явищ. **АВАНГАРДИЗМ** - умовне найменування низки течій в мистецтві ХХ ст., для яких характерне прагнення до докорінного оновлення художньої практики, розрив її з усталеними принципами і традиціями.

АВТОРИТАРНІСТЬ - антидемократична система, режим державної політичної влади, зазвичай у сполученні з різноманітними елементами особистої диктатури.

АГРЕСІЯ - незаконне застосування збройної сили державою проти іншої, що порушує її суверенітет, територіальну цілісність, позбавляє політичної незалежності.

АДМІНІСТРАТИВНО-КОМАНДНА СИСТЕМА - антидемократична ієрархічно організована система управління суспільством, ґрунтована на адміністративних засобах; система бюрократичного централізму.

АНАРХІЗМ - суспільно-політична течія, що закликає до повної відмови від усіх форм держави. **АНАРХО-СИНДИКАЛІЗМ** - течія в робітничому русі, що визнає профспілки (синдикати) вищою формою організації трудящих і перебуває під впливом анархізму.

АНЕКСІЯ — насильницьке приєднання, загарбання або утримання однією державою території або частини території іншої.

АНТИКЛЕРИКАЛІЗМ - система поглядів, суспільний рух, спрямований на звільнення політичного і духовного життя від влади релігії і церкви.

АНТИСЕМІТИЗМ — одна з форм расового шовінізму, що полягає у ворожому ставленні до євреїв.

АНШЛЮС — назва політики насильницького включення Австрії до складу Німеччини.

ГЕГЕМОНІЗМ - зовнішня політика, ґрунтована на прагненні до гегемонії, досвітового панування, диктату над іншими країнами і народами.

ГЕНОЦИД - повне або часткове знищення якоїсь національної, етнічної, расової або релігійної групи населення в мирний або воєнний час.

ДЕВАЛЬВАЦІЯ - офіційне зниження курсу національної валюти по відношенню до валют інших країн або міжнародних грошових одиниць.

ДЕМІЛІТАРИЗАЦІЯ - роззброєння, ліквідація згідно з міжнародним договором військових споруд і укріплень на певній території, а також заборона мати на ній військову промисловість, розміщувати збройні сили.

ДЕНОНСУВАННЯ - повідомлення однією державою іншої про припинення дії укладеного між ними договору, зроблене у порядку і в терміни, в ньому передбачені.

ДИКТАТУРИ - нічим не обмежена влада особи, класу в державі, що спирається на силу, а також відповідний політичний режим.

ДИСКРИМІНАЦІЯ - зумисне обмеження прав і законних інтересів одних осіб, соціальних груп порівняно з іншими.

ЕКСПАНСІЯ — розширення, розповсюдження сфери впливу, панування в різних областях, в тому числі за допомогою дипломатичного тиску і збройного вторгнення.

ЕКСТРЕМІЗМ — прихильність до крайніх поглядів, заходів.

ЕМБАРГО - заборона державою ввезення до своєї країни або вивезення з неї до якоїсь країни товарів, послуг, валютних та інших цінностей, засід міжнародного тиску, примусу.

ІЗОЛЯЦІОНІЗМ - ідея незалучення США до справ інших країн, розташованих поза Американським континентом.

ІНВЕСТИЦІЇ — довгострокові вкладення, розміщення капіталу в якомусь виробничому підприємстві, справі.

ІНФЛЯЦІЯ - зміцнення грошей, супроводжуване зростанням цін на товари, падіння реальної заробітної плати, зниженням купівельної спроможності внаслідок дефіциту державного бюджету.

КЛЕРИКАЛІЗМ - система поглядів, суспільно-політична течія, що прагне посилення ролі церкви в політичному і духовному житті суспільства і здійснює свою діяльність засобами політичних партій, що перебувають при владі в ряді країн світу.

КОАЛІЦІЙНИЙ УРЯД - уряд, складений з представників різноманітних партій, суспільних організацій на основі договору між ними.

КОЛАБОРАЦІОНІСТИ особи, що співробітничали з фашистськими загарбниками в окупованих ними країнах під час Другої світової війни.

КОНСЕРВАТИЗМ - течія суспільної думки і політична практика, що обстоюють старе, те, що надійно себе зарекомендувало; нерідко вороже новому.

КОНЦЕСІЯ - договір, угода про передачу до експлуатації на певних умовах належних державі ділянок землі, покладів корисних копалин, підприємств великим національним або зарубіжним монополіям.

КОРПОРАТИВІЗМ - вид соціальної організації суспільства, що характеризується наявністю жорсткої ієрархічної системи влади, в якій здержавлені корпорації, що об'єднують робітників і підприємців за галузевою ознакою, тримають під контролем інститути громадського суспільства.

КРЕОЛИ - нащадки іспанських і португальських поселенців у Латинській Америці. **КУБІЗМ** - авангардська формалістична течія в європейському образотворчому мистецтві початку ХХ ст., прагнучи виявити геометричну структуру об'єму, кубісти розкладали предмет на плоскі грані або вподоблювали його найпростішим тілам; кулі, конусу, кубу.

ЛАТИФУНДІЇ — велике земельне володіння, маєток.

ЛЕНД-ЛІЗ - система передачі США у позику або в оренду озброєння, боєприпасів, продовольства або інших матеріальних ресурсів країнам антигітлерівської коаліції в період Другої світової війни. **ЛІГА НАЦІЙ** - міжнародна організація співробітництва між державами і народами (1919-1946 рр.), попередниця ООН.

ЛОКАУТ - одночасне закриття підприємств їхніми власниками і масове звільнення робітників та службовців, щоб примусити їх відмовитися від вимог і страйків.

МАНДАТНІ (ПІДМАНДАТНІ) ТЕРИТОРІЇ - загальна назва колишніх колоній Німеччини та деяких володінь Туреччини, що перейшли після Першої світової війни (за мандатом Ліги Націй) під управління країн - переможниць.

МЕДЖЛІС - назва вищого законодавчого органу в низці мусульманських країн.

МЕТИСИ - нащадки шлюбів європейців з індіанцями в Латинській Америці.

МІЛІТАРИЗАЦІЯ - розповсюдження законів воєнного часу, військової дисципліни на цивільні галузі народного господарства, економіку.

МІНІСТР БЕЗ ПОРТФЕЛЯ - член уряду, який не очолює безпосередньо міністерство або інший центральний орган державного управління.

МОДЕРНІЗМ - загальне найменування напрямів у мистецтві та літературі кін. ХІХ— поч. ХХ ст. (абстракціонізм, кубізм, дадаїзм, експресіонізм), що відбивають у цілому розрив з реалістичною класичною традицією.

МУЛАТИ - нащадки змішаного шлюбу білих (європейської раси) і негрів.

НАЦІОНАЛІЗМ - психологія, ідеологія і політика в національному питанні, ґрунтовані на визнанні пріоритету національного чинника в суспільному розвитку, перебільшена оцінка значення і ролі власної народності, нації, аж до ідеї національної винятковості і вищості.

ОЛІГАРХІЯ - політичний і економічний режим, панування, правління невеликої групи, а також сама така група.

ОПОЗИЦІЯ - партія, група, що виступає проти більшості, панівної думки в політиці, провадить політику протидії.

ОПОРТУНІЗМ - пристосуванство, ухидництво, співробітництво, компроміс зворогом.

ПАРАФУВАННЯ - попереднє підписання міжнародного договору ініціалами осіб, які брали участь у його розробці.

ПАЦИФІЗМ - антивоєнний миротворчий рух, що виступає проти будь-яких війн, незалежно від їхнього характеру і мети.

ПЕОН - селянин, сільськогосподарський робітник, перетворений внаслідок кабальної залежності від поміщика на боргового раба.

ПЛЕБІСТ - один з видів всенародного обговорення, опитування; в міжнародних відносинах визначення державної приналежності всієї або частини спірної території на основі волевиявлення населення шляхом всенародного голосування.

ПРОТЕКЦІОНІЗМ - економічна політика держави, спрямована на захист власної економіки від іноземної конкуренції.

«П'ЯТА КОЛОНА» - назва ворожої таємної агентури, що використовується для розкладання тилу тієї або іншої країни.

РАСИЗМ - сукупність антинаукових концепцій, основу яких складають положення про фізичну і психічну нерівноцінність людських рас, що поділяються згідно з цим на «вищі» і «нижчі», над якими перші нібито повинні панувати.

РАТИФІКАЦІЯ - затвердження органами верховної законодавчої влади держави міжнародного договору (укладеного повноважними представниками сторін, що домовляються), що надає договору юридичну силу.

РЕАЛІЗМ - напрям у літературі та мистецтві, що ставить основною метою правдиве, об'єктивне відображення дійсності.

РЕПАРАЦІЯ - вид матеріальної міжнародно-правової відповідальності, що полягає у відшкодуванні завданих збитків від агресії державою (що скоїла агресію) державі, що зазнала нападу.

РЕФОРМІЗМ - опортуністична течія в робітничому русі, що ставить своїм завданням здійснення соціальних змін шляхом реформ, які не порушують основ капіталістичного ладу.

САЛЬДО - в зовнішньоторговельних відносинах різниця між сумою експорту та імпорту або сумою вимог, зобов'язань.

САНАЦІЯ - засіб впливу (економічна, фінансова, військова) проти держав, установ і т.п., а також визначення норм і правил.

САТЕЛІТ - формально незалежна країна, фактично цілковито підлегла великій державі. **СЕПАРАТНИЙ МИР** - мирний договір, укладений із супротивником однією з країн, що входять до воюючої коаліції, без відома або згоди союзників.

СИНДИКАЛІЗМ - опортуністична течія в робітничому русі, прибічники якої відкидають участь профспілок у політичній боротьбі, політичну партію робітничого класу і диктатуру пролетаріату, розглядають економічну боротьбу як єдиний шлях до соціалізму, за якого синдикати (профспілки) повинні управляти власним виробництвом.

СЮРРЕАЛІЗМ - модерністський напрям у мистецтві ХХ ст., що проголосив джерелом сферу підсвідомості, а засобом - розрив логічних зв'язків, заміненіх суб'єктивними асоціаціями.

УНІТАРИЗМ - державний устрій, що характеризується централізованим керівництвом адміністративно-територіальними одиницями і відсутністю відокремлених (самостійних) державних утворень.

ФАШИЗМ - політична течія крайньої реакції, що виникла в 20-х роках; за формою влади – відверта терористична диктатура, що використовує насильництво, політику терористичних загарбань у прагненні світового панування.

ФУТУРИЗМ - авангардський напрям в європейському мистецтві 10-20-х рр., що відкидав традиційну культуру і намагався створити основи нового стилю («Мистецтво майбутнього»).

ЦЕНТРИЗМ - політична позиція, проміжне, середнє положення між крайніми політичними платформами, поглядами.

ЧЕТНИК - учасник партизанського руху, член збройного формування, загону (чета) в Югославії.

ШОВІНІЗМ — агресивна форма націоналізму, проповідь національної винятковості, протиставлення інтересів однієї нації інтересам іншої, розпалювання національної ворожнечі й ненависті.

Теми рефератів

1. Ю. Пілсудський: політичний портрет.
2. Т. Масарик: політичний портрет.
3. Фашистський режим М. Хорті в Угорщині: причини виникнення, соціально-економічна суть
4. Адольф Шикельгрубер (Гітлер): політичний портрет.
5. Беніто Муссоліні – диктатор фашистського типу.
6. Віллі Брант: політичний портрет.
7. Проблема західного Берліну в умовах “холодної війни”.
8. Берлінська криза 1953 року: причини, хід, наслідки.
9. Йосип Броз Тіто: політичний портрет.
10. Ніколає Чаушеску: політичний портрет.
11. Лех Валенса: політичний портрет.
12. Вацлав Гавел: політичний портрет.
13. Політика “шокової терапії” в Польщі та її наслідки.
14. Фідель Кастро: політичний портрет.
15. “Карибська криза” 1962 року та її наслідки для розвитку міжнародних відносин другої половини ХХ ст.
16. А. Піночет: національний герой чи злочинний диктатор?
17. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Бразилії у II половині ХХ століття.
18. Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Колумбії у II-й половині ХХ століття.
19. Політичний портрет Ж. Кеннеді.
20. Політичний портрет Ж. Рейгана.
21. Політичний портрет М. Теччер.
22. Новий курс Д. Рузвельта.
23. Політичний портрет Г. Колля.
24. Політичний портрет Ш. де Голь.
25. Політичний портрет Б. Обама.

Індивідуальні завдання (аналіз літератури)

1. Газін В.А. Актуальні проблеми сучасності: історія, світова політика. – К. 2009.
2. Документи та матеріали з історії міжнародних відносин періоду «холодної війни» / Укл. Сич О.У, Мінаєв А.В. – Чернівці, 2008.
3. Сич О, Мінаєв А. В. Світ у другій половині ХХ – на поч. ХХІ ст.: основні тенденції політичного та соціально-економічного розвитку.
4. Білоус О.Г. Глобальне перспектива і сталий розвиток. – К., 2005.
5. Все о Франции. Общие сведения. История – Харів, 2005.
6. Германия в ХХ веке. – М., 2005.
7. Горбач О.М. Доктрини зовнішньої політики: історія та сучасний розвиток. – Л., 2005
8. Давлетов А.Р. Политическая история Европы ХХ- нач. ХХІ века: учеб. Пособье. – Запорожье, 2007.
9. Салабай В.Ф. Історія сучасного світу: навч.-метод. посібник. – К., 2006.
10. Кримський С. Б. Цивілізаційний розвиток людства. – К., 2006.
11. Орлова Т.В. Історія сучасного світу. – К., 2006.
12. Постоловський Р, Троян С. Світ на зламі епох: історія к.ХІХ-сер. ХХ ст. – К., 2000.
13. Сагрин В.В. Политическая история США. – М., 2006.
14. Тивовар С, Слюсаренко А. Всесвітня історія. Новітній період 1945 – 1997. К., 1998.
15. Повленко Ю.В. Історія світової цивілізації . – К. 1999.
16. Тивовар С, Сіріщев Я. Всесвітня історія ХХ ст. – К., 1995.
17. Трубайчук А.Ф. Друга світова війна. – К., 1995.
18. Шмелёв И. П. Европа: вчера, сегодня, завтра. – М. 2002.
19. Корсаков К. И. История Великобритании. – М. 1997.
20. Кредер А.А. Новейшая история ХХ в. – М. 1995.
21. Іваницька О. Франко-каудильйо Іспанії – Вінниця, 2002.
22. Козлітін В.Д. Друга світова війна 1939-1945 рр. – Харків, 2001.
23. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 рр.). – К. 2001.
24. Трухановський В.Т. Уинстон Черчилль. – 5-е изд., испр. доп. –М. 2003.
25. История Франции: В 3-х т. –Т.3. –М., 1973.
26. Копійка В.В Розширення Європейського Союзу. Територія і практика інтеграційного процесу. – К., 2002.
27. Світова та європейська інтеграція : Навч. посібник / За заг. ред. Я.Й. Малика. – Львів, 2005.
28. Орлова Т.В. Історія сучасного світу. Навч. пос. –К., 2006.
29. Малик Я.Й. Світова та європейська інтеграція. Навч. пос. – Львів.2005
30. Афонін Е.А. Бандурка О.М. та ін. Велика розтока (глобальні проблеми сучасності: соціально-історичний аналіз). – К., 2002.
31. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 роки) / Гайдуков Л. Ф. та ін. – К., 2001.
32. Дорозель Ж-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. –К. 1995.
33. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки) / Манжола В.А, Білоусов М.М. та ін. – К., 1999.

34. Зеленко А.М. Дипломатія і політика. – Харків, 2003.
35. ООН у системі міжнародних відносин. –К., 1995.
36. Циватий В.Г. ООН у системі координат глобалізованого світу XXI ст.: інституціональні традиції, цивілізаційний вимір, сучасні виклики // Актуальні проблеми міжнародних відносин : Збірник наукових праць. – К., 2005.
37. Гинцбер Л. И. Ранняя История ницизма. Борьба за власть. – М. 2004.
38. Відяньський С.В. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. –К. 2014.
39. Араш М. «Да здравствует Муссолини» Реабилитация фашизма в Италии. –М. 2010.
40. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки – Вінниця, 2003.
41. Макеєв С. Демони мери та мечем війни. Соціальні конфлікти посткомуністичної доби. – К., 1997.
42. Білоус О.Г. Глобалізація і національна стратегія України. – К. 2001.
43. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політико-правові системи світу: Навч. посібник. – К. 2006.
44. Попов А. «Агония Веймарской республики». –К. 2017.
45. Бані-Насер Фаді. Миротворчі операції ООН: територія і практика. –К., 2005
46. Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917 -1945 рр. –К., 1997
47. Б. Муссолини «Доктрина фашизму» - 1932.
48. Бернс Дж., Рузвельт Р. «Человек и политик» -К. 1997
49. Пожарская Д. Франко и его врем'я. – К. 2001
50. Соколов Б. «Адольф Гитлер. Жизнь под свастикой» - вид АСТ –К. 2005.
51. Мальський М.З. Теорія міжнародних відносин - К., 2007.
52. Манжола В. А. Міжнародні відносини та зовнішня політика 1945-70-ті рр. –К., 2001
53. Романо Проді. Ідея єдиної Європи. –К., 2002
54. Копель О.А. Міжнародні відносини ХХ ст. –К., 1999
55. Кредер А.А. Новейшая история ХХ в. – М. 1995.
56. Іваницька О. Франко-каудильйо Іспанії – Вінниця, 2002.
57. Козлітін В.Д. Друга світова війна 1939-1945 рр. – Харків, 2001.
58. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 рр.). – К. 2001.

Тести № 1

Тема 1. Перша світова війна (1914–1918)

Тестові завдання

- I. Основними причинами Першої світової війни були:
- а) боротьба між ворогуючими європейськими країнами за переділ світу;
 - б) англо-німецький економічний, військово-морський та колоніальний антагонізм;
 - в) франко-німецькі та російсько-австрійські суперечності;
 - г) правильні відповіді «а» і «б»;
 - д) усі відповіді правильні.
- II. До складу Четвертого союзу входили такі країни:
- а) Німеччина, Австро-Угорщина, Італія, Болгарія;
 - б) Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина, Болгарія;
 - в) Німеччина, Австро-Угорщина, Італія, Туреччина;
 - г) правильних відповідей немає.
- III. Центральною битвою Першої світової війни у 1916 р. була:
- а) Верденська битва;
 - б) Ютландська битва;
 - в) битва на р. Марні;
 - г) Брусиловський прорив.

Тема 2. Великобританія в період між війнами (1918–1939)

Тестові завдання

- I. Основний напрям зовнішньої політики уряду Ллойд Джорджа протягом 1919–1923 рр.:
- а) недопущення посилення гегемонії Франції на Європейському континенті;
 - б) боротьба проти Радянської Росії;
 - в) боротьба проти відродження військової та економічної могутності Німеччини;
 - г) правильні відповіді «а» і «в».
- II. Загальний страйк шахтарів відбувся у Великобританії:
- а) у 1925 р.;
 - б) у 1926 р.;
 - в) у 1927 р.;
 - г) правильних відповідей немає.
- III. Напередодні Другої світової війни уряд Великобританії очолював:
- а) Н. Чемберлен;
 - б) У. Черчилль;
 - в) С. Болдуїн;
 - г) Д. Р. Макдональд.

Тема 3. Франція в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Основними наслідками Першої світової війни для Франції були:
- а) втрата 1,3 млн загиблих людей, значні руйнування економіки;
 - б) скорочення рівня промислового виробництва на 55 %, перетворення Франції з країни кредитора на країну-боржника;

- в) повернення Ельзасу та Лотарингії, перехід у володіння Франції Того, Камеруну, Сирії, Лівану;
 - г) правильні відповіді «а» і «в»;
 - д) усі відповіді правильні.
- II. Наслідком діяльності уряду Р. Пуанкаре у 1926–1929 рр. було:
- а) піднесення промислового виробництва, особливо важкої, сталеплавильної та автомобільної галузей;
 - б) скорочення надходжень до державного бюджету;
 - в) загострення політичної боротьби між правими партіями та соціал-демократами;
 - г) правильні відповіді «а» і «б».
- III. Уряд Народного фронту на чолі з Л. Блюмом прийшов до влади у Франції:
- а) у 1934 р.;
 - б) у 1935 р.;
 - в) у 1936 р.;
 - г) у 1937 р.

Тема 4. Німеччина в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Веймарська конституція, яка проголошувала федеративну республіку в Німеччині, була прийнята:
- а) у червні 1918 р.;
 - б) у липні 1918 р.;
 - в) у серпні 1918 р.;
 - г) у вересні 1918 р.
- II. Прийшовши до влади у 1933 р., нацистська партія протягом двох наступних років прийняла закони, спрямовані на:
- а) побудову унітарної держави, позбавлення земель федерального статусу та підпорядкування їх безпосередньо імперському кабінету;
 - б) створення таємної поліції (гестапо), концентраційних таборів для утримання небажаних для режиму елементів, скасування основних політичних прав громадян — свободи слова, зборів, недоторканості житла, таємниці листування;
 - в) усунення з усіх міністерств і відомств працівників — не членів нацистської партії;
 - г) правильні відповіді «б» і «в»;
 - д) усі відповіді правильні.
- III. Приєднання Австрії до Німеччини («аншлюс») відбулося:
- а) у лютому 1938 р.;
 - б) у березні 1938 р.;
 - в) у квітні 1938 р.;
 - г) у травні 1938 р.

Тема 5. Італія в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Італія після Першої світової війни отримала такі території колишньої Австро-Угорщини:
- а) Південний Тіроль і Трієст;
 - б) Південний Тіроль, Істрію та Трієст;
 - в) Південний Тіроль і Словенію;

- г) правильних відповідей немає.
- II. Б. Муссоліні прем'єр-міністром Італії було призначено:
- а) у 1920 р.;
 - б) у 1921 р.;
 - в) у 1922 р.;
 - г) у 1923 р.

- III. Окупація Ефіопії Італією тривала з:
- а) 1936 по 1939 р.;
 - б) 1935 по 1940 р.;
 - в) 1937 по 1940 р.;
 - г) 1936 по 1939 р.

Тема 6. Іспанія в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Диктатура Примо де Ривери в Іспанії охоплює період з:
- а) 1923 по 1930 р.;
 - б) 1924 по 1930 р.;
 - в) 1923 по 1929 р.;
 - г) 1924 по 1931 р.
- II. Республіканський устрій було встановлено в Іспанії:
- а) у 1930 р.;
 - б) у 1931 р.;
 - в) у 1932 р.;
 - г) правильних відповідей немає.
- III. Під час громадянської війни 1936–1939 рр. в Іспанії республіканському урядові надали військову допомогу:
- а) СРСР;
 - б) інтернаціональні бригади;
 - в) Франція;
 - г) СРСР і Франція.

Тема 7. США в 1918–1939 рр.

Тестові завдання

- I. Виборче право жінкам було надано в США:
- а) у 1920 р.;
 - б) у 1921 р.;
 - в) у 1922 р.;
 - г) правильних відповідей немає.
- II. Наслідками економічної кризи в США у 1929–1933 рр. було:
- а) скорочення промислового виробництва США більше ніж на 50 %;
 - б) зростання державного боргу США в 3 рази;
 - в) розорення банків, мільйонів дрібних вкладників, фермерів;
 - г) усі відповіді правильні;
 - д) правильні відповіді «а» і «в».
- III. Політика «Нового курсу» Ф. Д. Рузвельта була спрямована на:
- а) державне регулювання економіки та створення системи соціального захисту населення;
 - б) відновлення промисловості та сільського господарства, оздоровлення фінансової і банківської системи;

- в) збільшення обсягів американського експорту до європейських країн;
- г) правильні відповіді «а» і «б»;
- д) усі відповіді правильні.

Тема 8. Країни Центральної та Південно-Східної Європи в період між війнами
Тестові завдання

- I. Ю. Пілсудський очолював Польську державу протягом:
 - а) 1926–1935 рр.;
 - б) 1927–1935 рр.;
 - в) 1928–1935 рр.;
 - г) 1926–1934 рр.
- II. Першим президентом Чехословацької республіки було обрано:
 - а) Е. Бенеша;
 - б) Т. Масарика;
 - в) Й. Тісо;
 - г) правильних відповідей немає.
- III. Військово-політичний союз Мала Антанта, який був орієнтований на Францію, було створено у 1921–1922 рр. за участю:
 - а) Польщі, Румунії, Чехословаччини;
 - б) Польщі, Румунії, Королівства СХС;
 - в) Польщі, Чехословаччини, Королівства СХС;
 - г) Румунії, Чехословаччини, Королівства СХС.

Тема 9. Початок Другої світової війни. бойові дії у 1939 —
червень 1941 рр.
Тестові завдання

- I. Радянсько-німецький договір про дружбу та кордон, що закріпив завойовані землі у складі СРСР і Німеччини, був підписаний між обома країнами:
 - а) 17 вересня 1939 р.;
 - б) 24 вересня 1939 р.;
 - в) 28 вересня 1939 р.;
 - г) 30 вересня 1939 р.
- II. Перемир'я між Францією та Німеччиною у Комп'єнському лісі було підписано:
 - а) 17 червня 1940 р.;
 - б) 22 червня 1940 р.;
 - в) 25 червня 1940 р.;
 - г) 27 червня 1940 р.
- III. Гітлерівська операція вторгнення на Британські острови, щорозпочалася у 1940 р., називалася:
 - а) «Морський лев»;
 - б) «Зелена карта»;
 - в) «Барбаросса»;
 - г) правильних відповідей немає.

Тестові № 2

1. Коли розпочалась радянсько-німецька війна:

- а) 1 вересня 1939 року;
- б) 17 вересня 1939 року;
- в) 22 червня 1941 року.

2. Провідник Націонал-соціалістичної партії Німеччини (НСДАП), один із ідеологів національного соціалізму – це:

- а) Адольф Гітлер;
- б) Маргарет Тетчер;
- в) Шарль де Голль.

3. План Маршалла - це:

- а) план американського генерала Маршалла, який передбачав розміщення біля кордонів СРСР військових баз;
- б) плани американського Генштабу по нанесенню атомних ударів по Радянському Союзу;
- в) плани американського держсекретаря із здійснення економічної допомоги країнам Європи для повоєнної відбудови.

4. Карибська криза відбулась у:

- а) 1953 р.;
- б) 1962 р.;
- в) 1989 р..

5. Виберіть найбільш точне визначення терміну «дивна війна»:

- а) війна між країнами, що були в одному військово-політичному блоці;
- б) образна назва позиційної війни;
- в) період Другої світової війни, коли не було активних бойових дій між Англією, Францією і Німеччиною, не зважаючи на оголошення війни.

6. Другий фронт у Європі був відкритий:

- а) 1 грудня 1943 р.;
- б) 6 червня 1944 р.;
- в) 10 грудня 1944 р.

7. Коли було укладено Північноатлантичний пакт (НАТО):

- а) квітень 1949 р.;
- б) січень 1951 р.;
- в) березень 1955 р.

8. Назвіть прізвище політичного діяча, який під час II світової війни очолював рух Опору у Франції, а у 1944-1946 рр. був президентом Франції:

- а) Ж.Помпиду;
- б) Шарль де Голль;
- в) Валері Жіскар д'Естен.

9. Договір про Європейський Союз було підписано у:

- а) Римі;
- б) Токіо;
- в) Маастрихті.

10. Коли була заснована Організація Об'єднаних Націй (ООН):

- а) 24 жовтня 1945 р.;
- б) 4-12 лютого 1945 р.;
- в) 16 квітня 1945 р.

11. Головний наслідок Московської битви:

- а) стратегічна ініціатива перейшла до рук радянського командування;
- б) був зірваний план «блискавичної війни»;
- в) відкрито другий фронт у Європі.

12. Зміна Четвертої республіки П'ятою відбулася у:

- а) 1947 рр.;
- б) 1969 рр.;
- в) 1958 рр..

13. Символом розколу повоєнного світу на ворогуючі табори є:

- а) війна у В'єтнамі;
- б) Берлінська стіна;
- в) атомний підводний човен «Полярис».

14. У 70-х роках найгострішою внутрішньою проблемою Великої Британії була:

- а) освоєння нафтових родовищ у Північному морі поблизу Шотландії;
- б) структурні зміни у економіці, як наслідок інтеграції до "Спільного ринку";
- в) проблема Ольстеру.

15. Виберіть характерну рису V Республіки:

- а) розширення повноважень президента;
- б) вступ до НАТО;
- в) погіршення стосунків з СРСР.

16. Німецький та європейський політик — соціал-демократ, державний діяч, лауреат Нобелівської премії миру (1971) («На знак визнання конкретних ініціатив, що призвели до ослаблення напруженості між Сходом і Заходом») — це:

- а) Ангела Меркель;
- б) Віллі Брандт;

в) Отто Бісмарк.

17. Період «застою» в СРСР пов'язаний з іменем:

а) М.С. Хрущова;

б) М.С. Горбачова;

в) Л.І. Брежнєва.

18. Спроба державного заколоту у Москві відбулась у:

а) серпні 1991 р.

б) травні 1991 р.;

в) січні 1990 р..

19. Промова У.Черчіля у Вестмінстерському коледжі м.Фултона 5 березня 1946 року, призвела до:

а) незалежності Канади;

б) початку «холодної війни»;

в) завершення Другої світової війни.

20. «Нова східна політика» - це:

а) концепція правлячих кіл ФРН про необхідність розширення життєвого простору на Сході;

б) політика англійського уряду, що надавала незалежність азійським колоніям;

в) доктрина ФРН, проголошена у кінці 60-х - початку 70-х , про визнання реалій, що склались у Європі, а також нормалізація відносин з СРСР та країнами Східної Європи.

II рівень

1. Виберіть одну з причин катастрофічних невдач Червоної Армії у перший місяць війни:

а) чисельна перевага німецької армії у силах та засобах ведення війни;

б) масові репресії проти командного складу напередодні війни;

в) активна підтримка німецького наступу населенням західних районів СРСР.

2. Виберіть найбільш правильне визначення «Антигітлерівська коаліція» - це:

а) військово-політичний союз держав і народів, що боролись проти Німеччини та її союзників у роки Другої світової війни;

б) військово-політичний союз Радянського Союзу, Англії, США, що склався у період Другої світової війни;

в) держави, що підписали Декларацію Об'єднаних націй.

3. Підрозділ ООН, що займається питаннями науки, освіти, культури - це:

- а) НАТО;
- б) ЮНЕСКО;
- в) ОАЄ.

4. Карибська криза - це:

- а) конфлікт між США і Кубою через прихід до влади комуністичного уряду Ф. Кастро;
- б) збройний конфлікт між прихильниками Ф. Кастро і прихильниками проамериканського режиму Ф. Батисти;
- в) конфлікт між СРСР і США через розміщення радянських ядерних ракет на Кубі.

5. Упродовж 1950-1960-х рр. у ФРН відбувалися процеси «економічного дива» - швидкого відновлення й інтенсивного зростання темпів господарського розвитку:

- а) так;
- б) ні.

6. Суть Доктрини Жданова (1946 р.) полягала в:

- а) культ особи А.Жданова;
- б) поділі світу на два табори «імперіалістичний», очолюваний США та «демократичний», очолюваний СРСР, переслідування митців, що відхилялися від цієї генеральної лінії;
- в) початок «відлиги» в СРСР.

7. Позначте варіант відповіді, що містить хронологічну послідовність понять чи термінів, які стосуються США другої половини ХХ ст.:

- а) «рейганоміка», «план Маршалла», «Уотергейтська справа»;
- б) «Уотергейтська справа», «рейганоміка», «план Маршалла»;
- в) «план Маршалла», «Уотергейтська справа», «рейганоміка».

8. Встановіть відповідність між термінами і їх визначеннями:

а) консерватизм 1. політична течія, суспільний лад соціальної рівності та гармонії, заснований на засадах соціальної справедливості;

б) соціалізм 2. психологія, ідеологія та політика в національному питанні, основою яких є визнання пріоритету національного чинника в суспільному розвитку. Націю розуміють як одержавлений етнос;

в) націоналізм.....3. течія громадської думки і політичної практики, яка обстоює старе і чинить перепони новому, ставить над усе ідею традиції та спадкоємності в соціальному та

9. Першою відбулась подія:

- а) утворення ФРН;
- б) початок Корейської війни;
- в) створення Організації Варшавського договору.

10. Виберіть фактори, що сприяли розрядці міжнародної напруженості у 70-х рр.:

- а) ліквідація європейського панування у світовій політиці;
- б) крах колоніальної системи;
- в) досягнення військово-стратегічного паритету між СРСР і США, підписання серії договорів між СРСР та США про контроль над стратегічними озброєннями.

11. Політика «4 Д» провадилася в:

- а) Німеччині;
- б) Франції;
- в) Великій Британії.

12. Бізонія – це:

- а) назва франкомовної провінції в Канаді;
- б) об'єднані в 1946 році американська та англійська зони окупації в Німеччині;
- в) партія у ФРН.

13. Встановіть відповідність між датами і подіями:

а) Кримська конференція голів урядів СРСР, США, і Великобританії	1. 1979 – 1990 рр.;
б) Президент Трумен проголосив «доктрину стримування СРСР»	2. 1947 р.;
в) Індія та Пакистан отримали статус британських домініонів	3. 5 березня 1953 р.;
г) смерть Й.Сталіна	4. 12 березня 1947 р.;
д) уряд на чолі з М.Тетчер діяв протягом ...	5. 4-12 лютого 1945 р.

А	Б	В	Г	Д

14. Встановіть відповідність між особами і країнами, які вони очолювали:

а) К.Аденауер	1. СРСР;
б) К.Етлі	2. США;

- в) М.Горбачов
- г) Ф.Міттеран
- д) Л.Джонсон

- 3. Велика Британія;
- 4. ФРН;
- 5. Франція.

А	Б	В	Г	Д

15. Виберіть причину, що змусила соратників Сталіна звинуватити його у «культі особи»:

- а) щире бажання порвати з наслідками сталінізму;
- б) наміри демонтувати тоталітарну політичну систему;
- в) страх звинувачень з боку жертв репресій.

16. Курс на прискорення соціально-економічного розвитку, взятий радянським керівництвом у 1985 році, привів до:

- а) прискорення науково-технічної революції;
- б) загострення соціально-політичної кризи;
- в) згортання економічних реформ.

17.Зняття Хрущова з посади було викликане:

- а) незадоволенням партійного апарату реформами;
- б) проявами суб'єктивізму та волюнтаризму;
- в) намірами докорінно змінити економічну та політичну систему у країні.

18. Курс на прискорення соціально-економічного розвитку, взятий радянським керівництвом у 1985 році, привів до:

- а) прискорення науково-технічної революції;
- б) загострення соціально-політичної кризи;
- в) згортання економічних реформ.

19. Розташуйте поняття, що стосуються перебігу подій Другої світової війни, у хронологічній послідовності:

- а) план «Барбаросса»;
- б) «дивна війна»;
- в) «другий фронт»;
- г) «Мюнхенська змова»;
- д) Нюрнберзький процес.

А	Б	В	Г	Д

20. Об'єднання ФРН і НДР в одну державу, відбулося:

- а) 15 лютого 1989 року;
- б) 14 жовтня 1992 року;
- в) 3 жовтня 1990 року.

Тести № 3

Варіант 1

Встановіть істинність або хибність твердження.

1. Під час Першої світової війни застосовувалися як удосконалені, так і нові бойові технічні засоби: літаки, танки, підводні човни, зенітні та протитанкові гармати, міномети, хімічні й димові снаряди.
 - А) Так;
 - Б) Ні.
2. 11 серпня 1920 р. набула чинності Веймарська конституція, в якій проголошувалися найважливіші права й обов'язки громадянина Німеччини.
 - А) Так;
 - Б) Ні.
3. На початку 1946 р. Джорджем Кеннаном, радником посольства США в Москві, запропонована доктрина «холодної війни», що передбачала оборону всього західного світу від «можливого проникнення комунізму».
 - А) Так;
 - Б) Ні.
4. На початку 1949 р. на карті Європи постали нові держави: 23 травня – ФРН, а 7 жовтня НДР, які рівно через 40 р. ухвалили рішення про об'єднання в межах єдиної території.
 - А) Так;
 - Б) Ні.
5. Упродовж ХХ ст. разючих успіхів досягла світова медицина: у 1922 р. Фредерік Бантінг і Чарльз Бест штучно відкрили інсулін, у 1927 р. Філіп Дрінкер винайшов апарат штучного дихання, у 1928 р. Александр Флемінг – пеніцилін, а в 1967 р. Крістіан Бернард провів першу операцію з пересадження людського серця.
 - А) Так;
 - Б) Ні.

Виберіть одну правильну відповідь.

6. Виберіть твердження, яке найповніше розкриває наслідки Першої світової війни для країн-учасниць:
 - А) загострення соціальних протиріч і хвиля революційних вибухів в Росії, Австро-Угорщині, Німеччині
 - Б) зміцнення міжнародного авторитету Німеччини
 - В) людські жертви (до 15 млн. осіб)
 - Г) посилення мілітаристських шовіністичних настроїв населення в країнах Європи
7. Вкажіть положення, що декларувалося в «14 пунктах» В. Вільсона:
 - А) довічне право метрополій на володіння колоніями
 - Б) встановлення дипломатичних відносин з Радянською Росією
 - В) відмова від таємної дипломатії
 - Г) розгортання гонки морських озброєнь
8. Визначте угоду, яка належить до Версальської системи:
 - А) Сен-Жерменський договір
 - Б) Рейнський гарантійний пакт
 - В) Трактат п'яти держав по обмеженню морських озброєнь
 - Г) Рапалльський договір
9. Вкажіть умову Версальського мирного договору:
 - А) передача Франції Ельзасу, Лотарингії та Саарського вугільного басейну;

- Б) право Німеччини на володіння наступальними видами зброї та їх нарощування;
В) приєднання Австрії до Німеччини;
Г) збереження за Німеччиною колоніальних володінь в Африці та на Тихому океані.
10. Вкажіть країну, яка не ратифікувала Версальський мирний договір:
А) США;
Б) Велика Британія;
В) Німеччина;
Г) Франція.
11. Вкажіть рішення Вашингтонської конференції 1921-1922 рр.:
А) визнання права Радянської Росії на сферу впливу в далекосхідному тихоокеанському регіоні
Б) спільний захист країнами-учасницями їхніх територіальних прав на Тихому океані та Далекому Сході
В) дозвіл на створення Німеччиною ВМФ
Г) захист економічних інтересів і прав Японії в Китаї
12. Визначте проблему, яку породила Версальська система:
А) прагнення реваншу з боку переможених країн
Б) посилення морського суперництва між Німеччиною і Великою Британією;
В) відмова США від претензії на світове панування
Г) гегемонія Росії в Європі та на Далекому Сході
13. Вкажіть положення до якого звели західні країни «російське питання» на Генуезькій конференції 1922 р.:
А) надання Російській Росії довгострокових кредитів
Б) залучення Радянської Росії до Версальсько-Вашингтонської системи договорів
В) визнання Радянською Росією всіх боргів царського та Тимчасового урядів, повернення або компенсація націоналізованої іноземної власності Г) компенсація Радянській Росії збитків від іноземної інтервенції
14. Визначте умову Рапальської угоди між Радянською Росією та Німеччиною:
А) військовий союз двох країн для захисту від агресії;
Б) взаємна відмова від відшкодування їхніх воєнних витрат і збитків;
В) розподіл сфер впливу в Китаї;
Г) взаємне визнання колоніальних інтересів двох країн.
15. Вкажіть дію, що передбачалася планом Дауеса:
А) звільнення Німеччини від сплати репарацій;
Б) повернення Німеччині її колоніальних володінь в Африці та на Тихому океані;
В) надання Німеччині зовнішніх позик;
Г) прийняття Німеччини до Ліги Націй.
16. Вкажіть положення Рейнського гарантійного пакту 1925 р.:
А) надання Німеччині права судноплавства по Рейну;
Б) ліквідація демілітаризованого статусу Рейнської зони;
В) недоторканість кордонів між Німеччиною, Чехословаччиною та Польщею;
Г) недоторканість кордонів між Францією, Бельгією та Німеччиною
17. Вкажіть дату підписання Мюнхенської угоди між Великою Британією, Францією, Німеччиною та Італією:
А) 6 листопада 1937 р.;
Б) 29 вересня 1938 р.;
В) 25 листопада 1936 р.
Г) 15 березня 1939 р.
18. Вкажіть дії Ліги Націй за час її існування:
А) вжила низку дієвих заходів для приборкання агресорів;
Б) не мала засобів впливу на розвиток міжнародних відносин і займала примиренську позицію щодо подій, які відбувалися
В) була ініціатором створення європейської системи колективної безпеки;
Г) сприяла перетворенню Далекого Сходу і басейну Тихого океану на зону безпеки
19. Вкажіть чинник, який сприяв формуванню агресивної осі «Берлін - Рим - Токіо»:
А) спільне незадоволення Німеччини та Італії умовами Версальського договору;

- Б) політика «доброго сусіда» щодо країн Латинської Америки з боку США; В) зближення СРСР і Німеччини;
Г) активна миротворча діяльність Ліги Націй.
20. Вкажіть договір, переговори щодо умов якого були найтривалішими в історії повоєнної дипломатії:
А) СНО-1;
Б) ПРО;
В) ОСО-2;
Г) РСД-РМД.
21. Оберіть причину існування міжнародного тероризму на сучасному етапі:
А) посилення інтеграційних процесів;
Б) невирішеність національних, релігійних та територіальних проблем;
В) прагнення знищити США як єдиної наддержави;
Г) демографічний вибух в країнах «третього світу».
22. Вкажіть ознаку розвитку світової культури у другій половині ХХ ст.:
А) інтеграція національних культур;
Б) розгортання сепаратистських рухів;
В) звуження географії культурного відродження;
Г) конфронтація культур на тлі воєнно-політичної та ідеологічної конфронтації світових систем.
23. Вкажіть, яка подія поклала початок Листопадової революції в Німеччині:
А) Комп'єнське перемир'я;
Б) збройне повстання в м. Берліні;
В) повстання моряків у м. Кілі;
Г) Перший загально-німецький з'їзд Рад.
24. Оберіть прізвище першого космонавта:
А) О. Леонов;
Б) Н. Армстронг;
В) Ю. Гагарін;
Г) Л. Каденюк.
25. Вкажіть прізвища діячів, які належали до плеяди «розгніваних молодих людей» в література Великої Британії:
А) К. Еміс, Дж. Вейн, Дж. Осборн;
Б) А. Зегерс, Г. Бьолль, Г. Гессе;
В) Е. Хемінгуей, У. Фолкнер, Дж. Стейнбек;
Г) Л. Арагон, М. Дрюон, Е. Базен.

Завдання з вибором декількох правильних відповідей

26. Позначте варіанти відповідей, що містять правильні твердження, які описують факти історії окремих країн Євразії та США у 20-х рр. ХХ ст.:
А) у 1920 р. у рік обрання президентом США Воррена Гардінга. XIX по-правка конституції країни узаконила надання жінкам виборчих прав;
Б) у 1931 р. Джеймс Рамсей Макдональд сформував Національний уряд Великої Британії, який зробив ставку на державне втручання в економіку і політику протекціонізму;
В) упродовж 1926-1929 рр. у Франції діяв уряд Національної єдності Раймона Пуанкаре, який ініціював уведення франко-бельгійських військ в Саарську область Німеччини;
Г) У грудні 1925 р. XIV з'їзд ВКП(б) розглянув питання економічного перетворення СРСР і намітив курс на індустріалізацію, а рівно через два роки XV з'їзд партії ухвалив рішення про здійснення політики «воєнного комунізму»;
Д) 5 грудня 1936 р. прийнято конституцію СРСР, що задекларувала широкий спектр громадянських свобод, але насправді закріпила режим авторитарної влади вождя і політичну безправність радянських республік;
Е) 14 квітня 1931 р. іспанський король Альфонс XIII відрікся від влади, а в країні проголошена республіка, президентом якої обраний Хосе Прімо де Рівера.
27. Позначте варіанти відповідей, що перелічують заходи політики «нового курсу» адміністрації президента Сполучених Штатів Америки Франкліна Рузвельта:
А) ухвалення законів про прискорений розвиток важкої промисловості, утворення колективних селянських господарств, піднесення добробуту та життєвого рівня трудящих;

- Б) ухвалення законів про запровадження примусових громадських робіт, скасування колективних договорів, припинення страйків і самовільних змін робочих місць;
- В) ухвалення законів про збільшення обсягів виробництва воєнного спорядження, створення продовольчих резервів, конфіскація майна осіб “неарійського” походження;
- Г) ухвалення законів про диференціацію банківської системи, експорт золота, девальвацію долара, полегшення доступу до кредитів,
- Д) ухвалення законів про укладання “кодексів чесної конкуренції”, запровадження державних громадських робіт, регламентування трудових відносин між робітниками і роботодавцями,
- Е) ухвалення законів про підвищення цін на сільськогосподарську продукцію, скорочення посівних площ і зменшення поголів худоби, організацію державою закупівель продовольства.

28. Позначте варіанти відповідей, що називають події Другої світової війни, які відбулися впродовж 1942 року:

- А) відкриття англо-американськими військами “другого фронту” на території Франції;
- Б) здійснення японськими військами нападу на військово-морську базу США в Перл-Харборі;
- В) захоплення німецькими військами території Кримського півострова;
- Г) підписання СРСР, США, Великою Британією, Китаєм та іншими країнами світу Декларації Об’єднаних Націй;
- Д) завершення англійською армією розгрому італійсько-німецьких військ у битві біля Ель-Аламейна;
- Е) завершення Червоною армією розгрому німецьких військ у Сталінградській битві.

29. Вкажіть твердження, що містять наслідки Першої світової війни:

- А) війна змінила співвідношення сил у світовій геополітиці;
- Б) війна спричинила падіння найбільших євразійських імперій;
- В) війна принесла для народів непоправні втрати і страждання;
- Г) війна призвела до зникнення з карти світу численних слов’янських країн;
- Д) війна викликала розгортання світової соціалістичної революції; Е) війна повернула традиційні суспільні цінності і пріоритети.

Завдання на встановлення правильної послідовності

30. Розташуйте поняття, що стосуються перебігу подій всесвітньої історії першої чверті ХХ ст., у хронологічній послідовності:

- А) Ліга Націй;
- Б) «Шинн Фейн»;
- В) «План Юнга»;
- Г) «Верденська м’ясорубка»;
- Д) Рурська криза.

31. Розташуйте імена та прізвища канцлерів Німеччини у хронологічному порядку:

- А) Ангела Меркель;
- Б) Конрад Аденауер;
- В) Людвіг Ерхард;
- Г) Гельмут Коль;
- Д) Віллі Брандт.

32. Розташуйте події історії світової науки та охорони довкілля у хронологічній послідовності:

- А) завершення першого успішного експерименту з клонуванням тварин (Велика Британія);
- Б) проведення ХХ літніх Олімпійських ігор у Лондоні;
- В) здійснення у Швейцарії запуску великого адронного колайдера – найбільшого у світі прискорювача елементарних частинок;
- Г) підписання Болонської декларації щодо реформування вищої школи в країнах Європи;
- Д) підписання Кіотського протоколу щодо скорочення або стабілізації атмосферних викидів (Японія).

33. Розташуйте події, що стосуються перебігу подій історії євроінтеграції, у хронологічній послідовності:

- А) затвердження Програми інтеграції України до складу Європейського Союзу;
- Б) укладення Римського договору про утворення Європейського економічного співтовариства;
- В) укладення Паризького договору про заснування Європейського об’єднання вугілля і сталі;
- Г) укладення Стокгольмського договору про заснування Європейської асоціації вільної торгівлі;
- Д) укладення Маастрихтського договору про утворення Європейського Союзу.

34. Розташуйте події історії США другої половини ХХ століття в хронологічній послідовності:
- А) впровадження Р. Ніксоном « нової економічної політики»;
 - Б) знищення американським спецназом «терориста номер один» Усами Бен Ладена;
 - В) ухвалення Паризької угоди про припинення війни та відновлення миру у В'єтнамі;
 - Г) впровадження президентом Біллом Клінтоном заходів « нової економічної філософії»;
 - Д) підписання президентом Гаррі Труменом закону «Солдатський білл про права».

Завдання на встановлення відповідності

35. Встановіть відповідність між назвами літературних творів та їх авторами:

- А) Один день Івана Денисовича, Архіпелаг Гулаг, Раковий Корпус;
- Б) Чужий, Чума, Калігула, Міф про Сізіфа;
- В) Чарівна гора, Маріо і чарівник, Йосип і його брати, Доктор Фаустус;
- Г) Американська трагедія, Трилогія бажання, Сестра Керрі, Фінансист;
- Д) Смерть на Нілі, Вбивство Роджера Екройда, Мишоловка.

1. Агата Крісті;	4. Томас Манн;
2. Альбер Камю;	5. Теодор Драйзер;
3. Олександр Солженіцин;	6. Чингіз Айтматов.

36. Встановіть відповідність між висловами та іменами діячів США і країн Західної Європи другої половини ХХ ст.:

- А) «Я приїхав подивитися, як живуть раби капіталізму. Ну, що ж! Мушу визнати, що живуть вони непогано»;
- Б) «За нашого життя ми маємо шанс стати суспільством не тільки потужним і багатим, а й досягти більшого, дійти до Великого Суспільства. Воно ґрунтується на заможності та свободі для всіх. Велике Суспільство вимагає ліквідації злиднів і несправедливості»;
- В) «Моя політика ґрунтується не на якійсь економічній теорії, а на тому, на чому вихована я сама і мільйони таких людей як я: на чесній праці за чесну оплату, на правилі жити відповідно до своїх доходів, на звичці відкладати не чорний день, вчасно сплачувати рахунки і поважати поліцію»;
- Г) «Без французько-німецького примирення не було б Європейського Союзу. Для досягнення такого порозуміння були потрібні велика праця та величезне терпіння»;
- Д) «Не запитуй, що твоя країна може зробити для тебе. Запитай себе, що ти можеш зробити для своєї країни!».

1. Маргарет Тетчер;	4. Збігнєв Бжезінський;
2. Джон Кеннеді;	5. Ліндон Джонсон;
3. Ангела Меркель;	6. Микита Хрущов.

37. Встановіть відповідності між датами та битвами Першої світової війни;

А) 5-12 вересня 1914 р.;	Г) 31 травня – 1 червня 1916 р.;
Б) 2 травня – 22 червня 1915 р.;	Д) 1 липня – 18 листопада 1916 р.
В) 21 лютого – 18 грудня 1916 р.;	

- 1. Розгортання Горлицької бойової операції;
- 2. Розгортання Брусиловського прориву;
- 3. Розгортання Верденської битви;
- 4. Розгортання битви на річці Сомма;
- 5. Розгортання битви на річці Марна;
- 6. Розгортання Ютландської морської битви.

Варіант 2

Встановіть істинність або хибність твердження.

38. Узгодженню позицій і прийняттю виважених рішень в інтересах країн-учасниць Першої світової війни сприяли міжнародні конференції, що відбулися впродовж першої половини 1920-х років: Генуезька (м. Генуя, Іспанія, 1922), Гаазька (м. Гаага, Бельгія, 1922), Лозаннська (м. Лозанна, Італія, 1922-1923), Локарнська (м. Локарно, Франція, 1925).
- А) Так;
Б) Ні.
39. Прийнявши 2 листопада 1917 р. “Декларацію прав народів Росії”, більшовики змушені визнати незалежність багатьох новопроголошених держав, зокрема прибалтійських - Фінляндії, Литви, Латвії та Естонії.
- А) Так;
Б) Ні.
40. 8 травня 1945 р. у передмісті Берліна Карлсгорсті представники німецького командування підписали акт про беззастережну капітуляцію, прийняту маршалом Георгієм Жуковим та представниками Сполучених Штатів Америки, Великої Британії і Франції.
- А) Так;
Б) Ні.
41. Упродовж другої половини ХХ століття розпалася Британська колоніальна імперія: статус домініонів отримали Індія, Пакистан та Цейлон; здобули незалежність Гана, Уганда, Кенія, Танзанія, Замбія, Малаві, Ботсвана, Лесото, Свaziленд в Азії, Малайзія, Бруней, Йорданія та Кіпр в Африці, Ямайка, Тринідад і Тобаго, Барбадос та Фіджі в басейні Аравійського моря.
- А) Так;
Б) Ні.
42. Видатним лідером антирасистського руху в США став священник Мартін Лютер Кінг - організатор низки кампаній проти політики порушення прав людини та сегрегації, що отримав Нобелівську премію миру.
- А) Так;
Б) Ні.

Виберіть одну правильну відповідь.

43. Визначте зміст закону Тафта-Хартлі, прийнятого Конгресом США у червні 1947 р.:
- А) скасування державного регулювання цін і заробітної плати, податок на надприбуток корпорацій
Б) здійснення низки заходів для адаптації до мирного життя демобілізованих військовослужбовців
В) зобов'язання компартії та інших «лівих» організацій реєструватися в міністерстві юстиції як «підривні»
Г) обмеження права робітників на укладення колективних договорів, заборона страйків держслужбовців і страйків солідарності.
7. Вкажіть, де відбувався останній німецький наступ на Західному фронті:
- А) під м. Парижем;
Б) у Нормандії
В) в Арденнах
Г) під м. Берліном.
44. Вкажіть, хто з діячів історії Америки другої половини ХХ ст. став лауреатом Нобелівської премії миру:
- А) Р. Рейган;
Б) М.-Л. Кінг;
В) Дж. Кеннеді;
Г) Дж. Маккарті.
45. Визначте зміст закону Маккарена-Вуда, прийнятого Конгресом США у вересні 1950 р.:
- А) скасування державного регулювання цін і заробітної плати, податок на надприбуток корпорацій;
Б) здійснення низки заходів для адаптації до мирного життя демобілізованих військовослужбовців

- В) зобов'язання компартії та інших «лівих» організацій реєструватися в міністерстві юстиції як «підривні»
Г) обмеження права робітників на укладення колективних договорів, заборона страйків держслужбовців і страйків солідарності.
46. Вкажіть наймолодшого в історії Великої Британії ХХ ст. політичного лідера.
А) Г. Вільсон;
Б) Дж. Мейджор;
В) А. Блер;
Г) К. Еттли.
47. Основними причинами Першої світової війни були:
А) боротьба між ворогуючими європейськими країнами за переділ світу;
Б) англо-німецький економічний, військово-морський та колоніальний антагонізм;
В) франко-німецькі та російсько-австрійські суперечності;
Г) правильні відповіді «а» і «б».
48. Загальний страйк шахтарів відбувся у Великобританії:
А) у 1925 р.
Б) у 1926 р.
В) у 1927 р.
Г) правильних відповідей немає
49. Вкажіть лідера партійного об'єднання «Уперед, Італіє», яка виникла в 1990-х рр.:
А) А. Моро;
Б) С. Берлусконі;
В) Б. Краксі;
Г) А. де Гаспері.
50. Веймарська конституція, яка проголошувала федеративну республіку в Німеччині, була прийнята:
А) у червні 1918 р.
Б) у липні 1919 р.
В) у серпні 1918 р.
Г) у вересні 1918 р.
51. Прийшовши до влади у 1933 р., нацистська партія протягом двох наступних років прийняла закони, спрямовані на:
А) побудову унітарної держави, позбавлення земель федерального статусу та підпорядкування їх безпосередньо імперському кабінету;
Б) створення таємної поліції (гестапо), концентраційних таборів для утримання небажаних для режиму елементів, скасування основних політичних прав громадян - свободи слова, зборів, недоторканості житла, таємниці листування;
В) усунення з усіх міністерств і відомств працівників - не членів нацистської партії;
Г) правильні відповіді «б» і «в».
52. Окупація Ефіопії Італією тривала з:
А) по 1939 р.
Б) 1935 по 1940 р.
В) по 1940 р.
Г) 1936 по 1939 р.
53. Уряд Народного фронту на чолі з Л.Блюмом прийшов до влади у Франції:
А) 1935 р.;
Б) 1936;
В) 1937;
Г) 1938р.
54. Республіканський устрій було встановлено в Іспанії:
А) У 1930 р.
Б) У 1931 р.
В) У 1932 р.
Г) правильних відповідей немає.
55. Виборче право жінкам було надано в США:
А) у 1920 р.
Б) у 1921 р.

- В) у 1922 р.
Г) правильних відповідей немає
56. Наслідками економічної кризи в США у 1929-1933 рр. було:
А) скорочення промислового виробництва США більше ніж на 50 %;
Б) зростання державного боргу США в 3 рази;
В) розорення банків, мільйонів дрібних вкладників, фермерів;
Г) усі відповіді правильні.
57. Під час громадянської війни 1936-1939 рр. в Іспанії республіканському урядові надали військову допомогу {
А) СРСР;
Б) інтернаціональні бригади;
В) Франція;
Г) СРСР і Франція.
58. Політика «Нового курсу» Ф. Д. Рузвельта була спрямована на:
А) державне регулювання економіки та створення системи соціального захисту населення;
Б) відновлення промисловості та сільського господарства, оздоровлення фінансової і банківської системи;
В) збільшення обсягів американського експорту до європейських країн;
Г) правильні відповіді «а» і «б».
59. Перемир'я між Францією та Німеччиною у Комп'єнському лісі було підписано:
А) 17 червня 1940 р.
Б) червня 1940 р.
В) 25 червня 1940 р.
Г) немає правильної відповіді
60. Гітлерівська операція вторгнення на Британські острови, що розпочалася у 1940 р., називалася:
А) «Морський лев»
Б) «Зелена карта»
В) «Барбаросса»;
Г) правильних відповідей немає.
61. Коли стався напад Німеччини на Польщу?
А) вересня 1939 р.
Б) 1 вересня 1939 р.
В) червня 1939 р.
Г) серпня 1939 р.
62. Вкажіть події, які відбулись в 1914 р.:
А) бій на р. Сомма, перемога Лютневої революції в Росії;
Б) відкриття Панамського каналу, битва на р. Марні;
В) повстання в Ірландії, Брусиловський прорив;
Г) Брусиловський прорив, бій під м. Верденом.

Завдання з вибором декількох правильних відповідей

63. Позначте варіанти відповідей, що перелічують заходи колоніальної політики метрополій упродовж 1918-1939 рр.:
- А) упродовж першої половини ХХ ст. метрополії управляли колоніями по-різному, але майже всі колоніальні адміністрації вдавалися до терору і насильства щодо місцевого населення;
Б) після Першої світової війни між провідними державами світу відбувся новий територіальний перерозподіл;
В) після Першої світової війни для реалізації права народів на самовизначення створена мандатна система Ліги Націй, згідно з якою народи, що “не в змозі управляти” власними територіями ввійшли до складу США, найбільших країн Європи та Азії;
Г) у першій половині ХХ ст. колонії, напівколонії і підмандатні території стали ареною національно-визвольного руху за політичну незалежність, економічну самостійність, духовне та культурне звільнення;
Д) у першій половині ХХст. склад учасників національно-визвольного руху вирізнявся неоднорідністю; його очолювали селяни, робітники, ремісники, торговці, дрібні підприємці, службовці, а масову базу становила, як правило, патріотично налаштована інтелігенція;

- Е) у процесі розгортання національно-визвольного руху всі суспільні сили намагалися досягти своєї мети під прапором інтернаціоналізму, що об'єднував нації в боротьбі проти іноземного панування.
64. Позначте варіанти відповідей, що стосуються Адольфа Гітлера:
- А) учасник Першої світової війни, нагороджений Залізним хрестом, орденом і медаллю за сміливість;
 - Б) Учасник жовтневого перевороту та громадянської війни народним комісар у справах національностей;
 - В) керівник Націонал-соціалістичної робітничої партії Німеччини;
 - Г) організатор “пивного пугчу” в Мюнхені, автор книги “Моя боротьба”;
 - Д) генеральний секретар Центрального Комітету Всесоюзної комуністичної партії (більшовиків);
 - Е) очільник “лівої опозиції” правлячій партії автор книги “Уроки Жовтня”.
65. Позначте варіанти відповідей, що перелічують заходи колоніальної політики метрополій упродовж 1918-1939 рр.:
- А) упродовж першої половини ХХст. метрополії управляли колоніями по-різному, але майже всі колоніальні адміністрації вдавалися до терору і насильства щодо місцевого населення;
 - Б) після Першої світової війни між провідними державами світу відбувся новий територіальний перерозподіл;
 - В) після Першої світової війни для реалізації права народів на самовизначення створена мандатна система Ліги Націй, згідно з якою народи, що “не в змозі управляти” власними територіями ввійшли до складу США, найбільших країн Європи та Азії;
 - Г) у першій половині ХХ ст. колонії, напівколонії і підмандатні території стали ареною національно-визвольного руху за політичну незалежність, економічну самостійність, духовне та культурне звільнення;
 - Д) у першій половині ХХст. склад учасників національно-визвольного руху вирізнявся неоднорідністю: його очолювали селяни, робітники, торговці, дрібні підприємці, службовці, а масову базу становила, як правило, патріотично налаштована інтелігенція;
 - Е) у процесі розгортання національно-визвольного руху всі суспільні сили намагалися досягти своєї мети під прапором інтернаціоналізму, що об'єднував нації в боротьбі проти іноземного панування.
66. Позначте варіанти відповідей, що перелічують факти життєпису Вінстона Черчіля:
- А) президент Сполучених Штатів Америки, втілювач ідеї “суспільства загального процвітання” ,
 - Б) керівник воєнної операції “Оверлорд” - найбільшої десантної експедиції англо-американських військ у ході Другої світової війни;
 - В) учасник Тегеранської, Ялтинської та Потсдамської конференцій лідерів «Великої трійки» ,
 - Г) ініціатор політики «холодної війни», противник розгортання комунізму;
 - Д) кавалер воєнної нагороди СРСР – ордена «Перемоги»;
 - Е) лауреат Нобелівської премії з літератури за праці з історії та шеститомник мемуарів «Друга світова війна».
67. Позначте варіанти відповідей, що перелічують факти життєпису історичної постаті, зображеної на портреті:
- А) керівник Французької соціалістичної партії, віце-президент Соціалістичного Інтернаціоналу впродовж 1972-1981 рр.;
 - Б) засновник патріотичної організації “Вільна Франція” (з 1942 р. - “Франція, що бореться”);
 - В) Французької Республіки впродовж 1958-1969 рр.;
 - Г) очільник Тимчасового уряду Франції впродовж 1944-1946 рр., засновник політичної партії “Об'єднання французького народу”;
 - Д) засновник політичної партії “Об'єднання на підтримку республіки”, мер Парижа у 1977 р.;
 - Е) президент Французької республіки впродовж 1995-2007 рр.

Завдання на встановлення правильної послідовності

68. Розташуйте назви країн, що сусідили з Веймарською республікою за принципом годинникової стрілки, починаючи з Польщі:
- А) Бельгія;
 - Б) Чехо Словаччина;
 - В) Польща;
 - Г) Австрія;
 - Д) Франція;
 - Е) Швейцарія;

- Є) Нідерланди.
69. . Розташуйте уривки, що описують факти, події чи постаті історії Сполучених Штатів Америки, Великої Британії та Франції першої чверті ХХ ст у хронологічній послідовності:
- А) «...Окупація Руру викликала кризу в міжнародних відносинах. Британія стала на бік Німеччини. Через проголошену німецьким урядом політику «пасивного опору» в Рурі припинився видобуток вугілля...»;
- Б) «...Уперше в британській історії лейбористи, заручившись підтримкою частини лібералів, сформувавши уряд. Прем'єр-міністром став їхній лідер Рамсей Макдональд...»;
- В) «...На всій території країни заборонялося виготовлення та продаж спиртних напоїв, знищувалися їхні запаси. Однак пиво, вино і джин у величезних кількостях вироблялися нелегально, а також контрабандним шляхом завозилися з підпільних гуралень Канади...»;
- Г) «...Усього страйкували 4 млн робітників і він завдав найтяжчого у ХХ ст. удару по британській промисловості. Страйк розколов Британію навпіл: по один бік конфлікту стали шахтарі, по інший середні і заможні верстви англійського суспільства...» ;
- Д) «...Під час перших після війни парламентських виборів перемогу здобув Національний блок, отримавши 2/3 місць в палаті депутатів. Новий уряд спочатку очолив Ж. Клемансо, а згодом А. Мільєран...».
70. . Розташуйте уривки, що описують факти чи події історії країн Західної Європи другої половини ХХ - початку ХХІ століть, у хронологічній послідовності:
- А) «...На парламентських виборах лейбористи здобули переконливу перемогу. Британські виборці голосували не стільки за лейбористів, скільки проти консерваторів, що майже 18 років керували країною. Прем'єром став наймолодший у ХХст. Глава кабінету»;
- Б) «У радянській окупаційній зоні Народна рада проголосила створення Німецької Демократичної Республіки. Прем'єр-міністром став соціал-демократ Отто Гротеволь, а президентом обраний комуніст Вільгельм Пік»;
- В) « ..Об'єднана Німеччина матиме територію НДР, ФДР та всього Берліна. Підтвердження остаточного характеру кордонів є суттєвою умовою мирного врегулювання в Європі.»;
- Г) «Президент республіки призначає прем'єр-міністра... Може оголосити про розпуск Національних зборів. Президент Республіки здійснює призначення на цивільні та військові посади, очолює збройні сили».
- Д) «...Влада перейшла у наступ проти злочинного світу. В столиці Сицилії – м. Палермо відбувся найбільший в історії країни процес над мафіозними структурами. На лаві підсудних опинилися близько 500 чоловік...».
71. Розташуйте імена та прізвища канцлерів Німеччини у хронологічній послідовності:
- А) Ангела Меркель;
- Б) Конрад Аденауер;
- В) Людвіг Ерхард;
- Г) Віллі Брандт;
- Д) Гельмут Коль.
72. Розташуйте уривки, що описують факти чи події історії світової культури першої половини ХХ століття, у хронологічній послідовності:
- А) «...Щоб увічнити своє ім'я, шведський хімік і підприємець Альфред Нобель заповів більшу частину своєї спадщини благодійному фондові. Нобелівську премію щорічно присуджують Шведська королівська академія наук та інші авторитетні установи Швеції в царині фізики, хімії, фізіології і медицини, економіки, літератури, збереження миру...»;
- Б) «...Постанова ЦК ВКП(б) «Про перебудову літературно-художніх організацій» надовго визначила долю радянської літератури. Постанова стала ідеологічною основою безмежного втручання держави в літературно-мистецьке життя...»;
- В) «...В ході війни американський режисер Девід Ворк Гріффіт, застосувавши паралельний монтаж, зйомки однієї сцени відразу декількома камерами з різних точок створив два видатні фільми - «Народження нації» і «Нетерпимість»...».
- Г) «...Справжню епоху в історії кінематографу становила творчість Чарлі Чапліна. Найхарактерніші його фільми «Малюк» і «Пілігрим».
- Д) «...Того року Габріель Шанель запропонувала жінкам маленьку чорну сукню - найефектнішу модель ХХ ст. Вона стала символом елегантності, не підвладна часу. Вистачало однієї деталі, щоб ця сукня перетворювалася на ділове або вечірнє вбрання».

Завдання на встановлення відповідності

73. Установіть відповідності між визначеннями та поняттями, що стосуються історії США і країн Західної Європи другої половини ХХ - початку ХХІ ст.:
- А) назва політико-економічних ідеологій та доктрин, що поєднують принципи вільного підприємництва, соціальної держави та соціальної демократії;
 - Б) назва проголошеної Роналдом Рейганом соціально-економічної програми, що передбачала обмеження втручання держави в економіку, сприяння водночас обмеження соціального пакета;
 - В) назва проголошеної Маргарет Тетчер соціально-економічної програми, що передбачала обмеження втручання держави в економіку, сприяння розвитку наукоємного підприємництва та зацікавленості людини в поліпшенні власного добробуту;
 - Г) назва політико-економічних ідеологій та доктрин, що поєднують традиційні цінності з елементами лібералізму;
 - Д) назва зовнішньої політики ФРН, що тривала впродовж 1970-1982 рр. і полягала в налагодженні добросусідських взаємин з СРСР та країнами Центрально-Східної Європи.
74. Установіть відповідність між визначеннями та поняттями, що стосуються історії світової культури ХХ-ХХІ ст.:
- А) назва мистецької течії реалізму. представників якої об'єднувало прагнення до критичного осмислення поточних подій;
 - Б) назва художнього методу в мистецтві, що передбачав зображення дійсності в дусі відповідності ідеям комунізму;
 - В) назва музично сценічної вистави, в якій поєднуються різноманітні жанри і виражальні засоби естрадної музики. хореографічного, драматичного і оперного мистецтва;
 - Г) назва явища, що протиставляється "високій" елітарній культурі; культура, твори якої розраховані на споживацький попит та задоволення потреб основної маси населення;
 - Д) назва різновиду модернізму, сукупності його так званих "лівих" мистецьких напрямів і течій ХХ ст., що поривають з існуючими, у спаленими нормами і традиціями художньої практики, насамперед з реалізмом.

- 1) авангардизм
- 2) масова культура
- 3) мюзикл

- 4) неореалізм
- 5) соцреалізм
- 6) екзистенціалізм.

75. Встановіть відповідності між умовами та і Версальсько-Вашингтонської системи:
- А) обумовлення розпаду Австро-Угорщини на самостійні держави: Австрію, Угорщину, Чехо-Словаччину, Королівство сербів, хорватів і словенців;
 - Б) обумовлення контролювання болгарської економіки Міжсоюзною комісією у складі Великої Британії, Франції та Італії; обмеження чисельності армії до 20 тис. осіб;
 - В) обумовлення обмеження територіальних володінь Угорщини на користь Чехо-Словаччини, Королівства сербів, хорватів і словенців, Румунії; скорочення чисельності армії до 35 тис. осіб;

- обумовлення передання під контроль Міжнародної комісії проток Босфор та Дарданелли; узаконення права втручання у внутрішньотурецькі справи;
- Д) обумовлення визнання суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості, а разом з тим рівних економічних можливостей передових держав у Китаї.

- 1) Сен-Жерменський мирний договір;
- 2) Тріанонський мирний договір;
- 3) "Договір чотирьох" Вашингтонської мирної конференції;
- 4) Нейський мирний договір;
- 5) "Договір дев'яти" Вашингтонської мирної конференції;
- 6) Севрський мирний договір.

76. Встановіть відповідність між діями та іменами політичних діячів:

- А) впровадження заходів соціально-орієнтовної ліберальної економіки, підтримання комуністичної ідеології, дотримання зовнішньополітичної стратегії нейтралітету;
- Б) впровадження заходів стабілізаційної економіки, розгортання «маккартизму», проголошення зовнішньополітичної стратегії «масової помсти»;
- В) впровадження заходів неоконсервативної економіки, підтримання антикомуністичної ідеології, дотримання зовнішньополітичної стратегії «ядерного стримування»;
- Г) впровадження заходів неоконсервативної економіки, підтримання антисоціалістичної ідеології, відновлення єдності країни;
- Д) впровадження економічної доктрини «соціального ринкового господарства», налагодження відносин з Францією, ініціювання євроінтеграційного процесу.

1. Дуайт Ейзенхауер;
2. Маргарет Тетчер;
3. Гельмут Коль;
4. Конрад Аденауер.

77. Установіть відповідності між етапами та виявами науково-технічної революції впродовж другої половини ХХ століття:

- А) перший етап (1950-і рр.);
- Б) Другий етап (1960-1970-і рр.);
- В) третій етап (1980-і рр.);
- Г) четвертий етап (середина 1990-поч. ХХст.)

- 1) на цьому етапі масово використовують інформаційно-комунікаційні технології, мікроелектроніку, біотехнології, технології створення матеріалів із наперед заданими властивостями;
- 2) на цьому етапі автоматизація та роботизація виробництва досягли такого рівня, що робітник дедалі більше відходив від процесу виготовлення продукції, він здійснював лише регулювальні й контролюючі функції;
- 3) на цьому етапі виробництво почало ставити завдання перед наукою, яка у відповідь намагалася пропонувати виробництву новітні технології;
- 4) на цьому етапі стала масовою автоматизація виробництва: використовувалися роботи та технічні системи управління виробництвом.